

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 3 oktober 2022 **de heer Ten Brink** als getuige gehoord.

Voorzitter: Van der Lee

Griffier: Kruithof

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kat, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 9.59 uur.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het verhoor van de heer Ten Brink. Ik verzoek de griffier om hem naar binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar zijn plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Goedemorgen, meneer Ten Brink. Welkom hier, bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar aardgaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. Wij willen weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen en hoe private en publieke partijen hebben samengewerkt in de winning. Wij onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

U bent lang bestuurlijk actief in de regio, als burgemeester van Slochteren, maar later ook als dijkgraaf. We willen u daarom ook als getuige horen. U heeft ervoor gekozen de belofte af te leggen en daarmee de gehele waarheid en niets dan de waarheid te zullen zeggen. Ik verzoek u daarom te gaan staan.

(In handen van de voorzitter legt de heer Ten Brink de belofte af.)

De voorzitter:

Dan staat u onder ede en mag u weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door mevrouw Tielen en mevrouw Kat. Mogelijk heeft mevrouw Kathmann ook nog enkele vragen. We gaan beginnen.

Mevrouw Tielen (VVD):

Meneer Ten Brink, u was van november 2011 tot juli 2017 burgemeester van de gemeente Slochteren, de gemeente waar op het land van boer Boon in 1959 de aardgasbel onder Groningen werd aangeboord. In uw periode als burgemeester kreeg u te maken met de toenemende aardbevingen als gevolg van deze gaswinning. Sinds 2017 bent u dijkgraaf van het waterschap Hunze en Aa's. Ook de waterschappen worden bij de uitvoering van hun werkzaamheden geconfronteerd met de gevolgen van de gaswinning, met name door bodemdaling. Daarnaast willen we het met u hebben over het interventieteam vastgelopen dossiers, waarvan u op dit moment op persoonlijke titel voorzitter bent.

Allereerst: de gemeente Slochteren en aardgaswinning. We willen graag met u spreken over de betekenis van de winning voor de gemeente Slochteren en de inwoners van de gemeente. We starten met een paar vragen over de periode voor de beving bij Huizinge op 16 augustus 2012. Hoe was het eigenlijk om burgemeester te zijn van een gemeente die wel heel klein is, maar tegelijkertijd ook heel beroemd? In veel aardrijkskundeboeken wordt de gemeente Slochteren genoemd.

De heer Ten Brink:

Ja, zelfs ik herinner me dat uit mijn schooltijd op de lagere school. Het was een feestje, moet ik zeggen. Ik was daarvoor wethouder. Het was een heel grote eer om burgemeester van Slochteren te mogen zijn. Er was in Slochteren ook een zekere mate van trots als het ging om de gaswinning. Het gas heeft natuurlijk Nederland decennialang heel veel goeds gebracht. Slochteren was nauw verknoopt met die gaswinning. Neem Het Molecuul langs de A7 dat na vijftig jaar gas daar onthuld is door Hare Majesteit de Koningin. Het logo van hetzelfde Molecuul stond op visitekaartjes en koffiekopjes. Dus je zou kunnen zeggen dat er een zeker trots was binnen de gemeente als het ging om de gaswinning.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u ook iets vertellen over de burgemeestersketting van de burgemeester van Slochteren?

De heer **Ten Brink**:

Honden hebben een ketting.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Keten, sorry.

De heer **Ten Brink**:

Wij hadden in Slochteren een oude keten, uit 1874. In 2009, toen bekend werd dat bij 50 jaar gas zou worden stilgestaan, dacht de gemeenteraad samen met de burgemeester: het wordt tijd voor een nieuwe ambtsketen, waarin we op een moderne manier laten zien wat Slochteren is en waar de gemeente voor staat. Daar zag je ook de symboliek van de gaswinning in terug: er is een boortoren in de ambtsketen verwerkt. Daarnaast was er allerlei andere mooie symboliek, zoals bijvoorbeeld de Fraeylemaborg. Maar ook de gaswinning kreeg een plekje in de ambtsketen van de burgemeester.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus het was een belangrijk en positief element voor Slochteren.

De heer **Ten Brink**:

Ja, ja, Slochteren was daar gewoon trots op. U zei het zelf al: het land van boer Boon in '59 in Kolham, maar binnen de gemeente Slochteren, heeft Nederland heel veel voorspoed gebracht. Dat beseften de inwoners van Slochteren buitengewoon goed.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe keken de inwoners van Slochteren aan tegen de gaswinning? Wat was hun houding?

De heer **Ten Brink**:

Het hoorde erbij. Het was onderdeel van het leven.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Was er een manier waarop de inwoners van Slochteren konden profiteren van de gaswinning?

De heer **Ten Brink**:

Nou, volgens mij niet heel veel anders dan anderen. Het was wel zo dat op het moment dat er bij een dorp een gasinstallatie was, de NAM er netjes voor zorgde, zoals ze dat bijvoorbeeld ook bij Schoonebeek in Drenthe deden, dat er niet vervelend werd gedaan als er vanuit het dorp een subsidieaanvraag kwam voor een bepaalde activiteit. Gaswinning maakte gewoon onderdeel uit van het gewone leven in Slochteren, niet meer en niet minder eigenlijk.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat was de economische betekenis van de gaswinning voor Slochteren?

De heer **Ten Brink**:

Voor heel Groningen, voor heel Nederland, zou je kunnen zeggen. Veel mensen zijn werkzaam bij de NAM of bij bedrijven die werk kregen van de NAM. Dus dat werkt wel door. Zeker in een gebied waarin het economisch minder ging dan in heel veel andere delen van Nederland, was gaswinning toch wel belangrijk.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: mensen werkten ook bij de ...

De heer **Ten Brink**:

Een deel wel, maar het is een agrarische gemeente, dus ook heel veel mensen werkten in andere sectoren. Maar een belangrijk deel -- als u mij om percentages vraagt, heb ik die niet, maar die kunt u vast wel opzoeken -- was verbonden met de gaswinning.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Had de gaswinning invloed op de gemeentelijke begroting?

De heer **Ten Brink**:

Poeh, dan moet ik heel ver terug. Ja, dat zal ongetwijfeld met de ozb zijn geweest.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

De ozb?

De heer **Ten Brink**:

De ozb van de plants, van de installaties van de gaswinning.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Oké, op die manier ...

De heer **Ten Brink**:
Ja, anders niet.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
In hoeverre vormden de aardbevingen onderdeel van uw werk als burgemeester vóór die beving in Huizinge in augustus 2012?

De heer **Ten Brink**:
Niet.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Helemaal niet.

De heer **Ten Brink**:
Nee, helemaal niet. Dat is wel grappig. Ik zat er de laatste dagen over na te denken. Ook tijdens de sollicitatie, de procedure naar het ambt van burgemeester, hebben we volgens mij niet eens over gaswinning gesproken. Nou is dat allemaal vertrouwelijk, dus mag ik er niet over vertellen, maar dit kan ik er wel uithalen. Er stond één zinnetje in de profielschets: de gemeente is bekend om haar gaswinning. Daarmee werd dat als het ware gewoon even gemarkeerd, van: we zijn nuchter in Groningen en we markeren dat, en dan is het ook weer klaar.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Had u weleens contact met de NAM?

De heer **Ten Brink**:
In mijn tijd als burgemeester?

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Ja.

De heer **Ten Brink**:
Zeker. De asset manager Johan de Haan kwam één keer per jaar sowieso langs, als een soort relatiebeheer, om een kopje koffie te drinken, en dat was het.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

En waren er ambtenaren van de gemeente betrokken bij de NAM of bij de aardbevingen?

De heer **Ten Brink**:

Voor Huizinge?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ja, voor Huizinge.

De heer **Ten Brink**:

Nou, niet anders dan wanneer de vergunningen verstrekt moesten worden, waar je vanuit je vergunningverstrekende taak als gemeente een rol in hebt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Toch waren er voor de beving bij Huizinge al wat zwaardere aardbevingen. De afhandeling van schade door de NAM speelde ook al. In hoeverre was er contact tussen u en de andere burgemeesters in de regio over dat onderwerp?

De heer **Ten Brink**:

Voor januari 2013 over dit onderwerp nauwelijks.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ook niet met meneer Rodenboog van Loppersum?

De heer **Ten Brink**:

Nee, na Huizinge een beetje, maar dat kwam ook -- daar zullen we straks waarschijnlijk nog wel over gaan praten -- door de schrik die ontstond door de klap bij Huizinge. Daarvoor was mijn indruk dat het toch een beetje ieder voor zich was.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ieder voor zich.

De heer **Ten Brink**:

Ja. Je zag voor Huizinge ook dat vooral binnen het cluster rondom Loppersum heel veel gebeurde. Af en toe vond in het noorden wel een beving plaats en af en toe in het zuiden. Ik heb ook in Slochteren wel gezien dat er af en toe iets gebeurde. Soms was het zwaarder, boven de 2. Maar dat was

toch anders dan in Loppersum. Het focuste zich naar mijn idee echt rondom het cluster Loppersum.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat was er dan anders dan in Loppersum?

De heer **Ten Brink**:

Er waren gewoon minder bevingen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe verklaart u dat tot augustus 2012 de bevingen eigenlijk niet echt een onderwerp van gesprek waren in uw gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Nou, wat ik net zei. We gingen ervan uit dat het veiligheidsissue niet speelde. Dat is volgens mij de grootste verklaring.

Mevrouw **Kat** (D66):

Op 16 augustus 2012 vindt dan die beving bij Huizinge plaats, in uw buurgemeente Loppersum. Huizinge ligt 20 kilometer van Slochteren. Wat was het effect van die beving bij Huizinge voor Slochteren?

De heer **Ten Brink**:

Volgens mij had iedereen in Groningen geweldig de schrik in de benen bij het zien van die beelden van de supermarkt met die conservenblikken die uit de stellingen vlogen. 3,6 was ongekend. Dat had ik nog nooit meegemaakt. Daar was heel veel schrik over, op dat moment en in de weken erna. Dat ebde vervolgens weer wat weg.

Mevrouw **Kat** (D66):

Was die beving zelf voelbaar in uw gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Ja, die was ook in onze gemeente voelbaar.

Mevrouw **Kat** (D66):

Ontstond er ook schade aan gebouwen in uw gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Dat zal ongetwijfeld gemeld zijn. Cijfers heb ik niet paraat, maar in een heel groot effectgebied rondom Huizinge ontstond schade, dus ook in Slochteren.

Mevrouw **Kat** (D66):

Weet u ongeveer hoeveel schade er in de loop van de tijd aan woningen was aangericht?

De heer **Ten Brink**:

Naar aanleiding van Huizinge of in z'n algemeenheid?

Mevrouw **Kat** (D66):

Ja, naar aanleiding van Huizinge.

De heer **Ten Brink**:

O, dat heb ik nu niet paraat, maar daar zijn ongetwijfeld cijfers over bekend. Maar heel veel woningen waren ...

Mevrouw **Kat** (D66):

Merkte u toen verschil in types schades? Waren er bepaalde vormen van schade? Kunt u zich dat herinneren?

De heer **Ten Brink**:

Nee, daar hield de burgemeester zich niet mee bezig, met het type schades op dat ogenblik. Huizinge was geweest. We riepen de inwoners op om vooral schade te melden bij de NAM. De afhandeling zat bij de NAM. En dat was het.

Mevrouw **Kat** (D66):

En hoe ging het dan qua aantallen in de loop van de tijd, dus ook bij latere bevingen? Weet u dat?

De heer **Ten Brink**:

Nou, volgens mij -- maar jullie hebben die cijfers -- zie je dat de boel aardig oploopt naarmate er meer publiciteit kwam rondom de schades, en toen burgemeesters inwoners opriepen om te gaan checken en controleren op schades en schades te gaan melden bij de NAM en later bij het Centrum Veilig Wonen. Je zag een enorme toeloop van schades, die de NAM op een gegeven moment niet meer kon behappen. In de periode voor Huizinge was de stellige indruk dat het, nou, "onder controle" klinkt zo raar, maar in ieder geval dat de schades, naar de signalen die ik kreeg, veelal netjes werden afgehandeld. Daar zat wel een verschil tussen. Op een gegeven moment zag je gewoon dat de bulk opliep en dat er heel veel schades gemeld werden en dat het systeem bij de NAM volstrekt vastliep.

Mevrouw **Kat** (D66):

U vertelde net: ik werd als burgemeester niet geïnformeerd over schades. Wat kon u dan betekenen voor uw inwoners op dat vlak?

De heer **Ten Brink**:

Zoals ik net al zei, speelde dat voor Huizinge helemaal niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

Maar na Huizinge?

De heer **Ten Brink**:

Na Huizinge hadden we eerst een aantal maanden waarin het heel gelaten was, van: wat betekent het nu? Ik zei al: het ebde bij mij in de gemeente ook weer wat weg. Let wel, het ging nog steeds over schades aan woningen. Veiligheid speelde helemaal niet. Het KNMI had in die tijd gezegd: een magnitude van 3,9 zal ongeveer de grens zijn, en tot die 3,9 hebben we het alleen maar over schades en niet over veiligheid. Dus er was ook niet een enorme onrust of ongerustheid binnen de gemeente. Het was niet zo dat de burgemeester vervolgens de huizen in de dorpen bij langs ging voor het gesprek erover. Dat speelde op dat ogenblik nog niet. Dat gebeurde later.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u zegt "veel later", waar hebben we het dan over?

De heer **Ten Brink**:

Na januari 2013, op het moment dat veiligheid echt een issue werd en we het bestuurlijk overleg hebben gehad en Kamp voor de eerste keer het gebied binnenging.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre ontstonden er andere klachten bij inwoners van Slochteren?

De heer **Ten Brink**:

Op dat moment nog niet, voor 2013 nog niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat bedoelt u zelf met andere klachten?

De heer **Ten Brink**:

Je huis moet je veilige plekje zijn. Op een gegeven moment zag je dat er scheuren ontstonden in de mensen zelf, in hun ziel. Dat zag je vooral in 2013

ontstaan, toen we het over veiligheid hadden, toen we een aantal zware klappers achter elkaar in Slochteren kregen en toen de aardbevingen significant toenamen. Je zag psychosociale klachten. Mensen gingen periodiek hun huis bekijken en met een krijtje hun schades omcirkelen en maar weer een klacht indienen. Op een gegeven moment krijg je een stapeling. Groningers zijn nuchtere mensen. Als je één scheur krijgt, zeg je: ik heb schade; ik meld dat gewoon bij de NAM en dan wordt het wel georganiseerd en nog een keer gerepareerd. Op het moment dat die schade nog niet is afgehandeld en klap twee komt, schade twee en schade drie komen, en je een stapeling krijgt van allerlei scheuren in de muren, gaat het ook bij jezelf onder de huid kruipen. Hoe leg je dat uit aan je kinderen? Als zij de vraag stellen "woon ik wel veilig in mijn woning?" en je kunt die vraag niet met ja beantwoorden, dan doet dat heel veel met mensen.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: een opeenstapeling van schades, van meldingen. Wat is de grootste aanjager van die psychische klachten? Is dat dan een niet goede afhandeling van die schades?

De heer **Ten Brink**:

Volgens mij is het het hele pakket. Er is volstrekte ongerustheid over: woon ik nog veilig in mijn eigen huis? Er is ook boosheid over de trage afhandeling, en ook boosheid richting het kabinet en de Tweede Kamer over de manier waarop is omgegaan met de productie van de gaswinning. Je zag in de loop van de tijd daarin echt een stapeling ontstaan.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: in de periode van januari 2013 kwamen de meldingen echt binnen. Kunt u daar voorbeelden van geven?

De heer **Ten Brink**:

Er zat eerst nog wat voor, natuurlijk. Dat was het moment waarop wij echt tot het besef kwamen dat de veiligheid niet meer gegarandeerd kon worden in het gebied. Bij het bezoek van minister Kamp eind januari 2013 aan Loppersum waarbij hij ons dat vertelde in de raadzaal van de gemeente Loppersum, kwam het besef dat we een groot veiligheidsissue hadden. Dan is het effect van dat meegeven aan je inwoners dat iedereen tot hetzelfde besef komt en vervolgens zich de vraag stelt: woon ik hier nog wel veilig? Ik herinner mij dat we in 2015 in Hellum een magnitude van 3,0 hadden. Hans Alders was net geïnstalleerd als NCG. Ik ben met hem naar het dorp

toegegaan. Het hele dorp, iedereen liep uit en wilde met de burgemeester en de Nationaal Coördinator spreken. Ik kom bij een mevrouw van in de 80 binnen. Zij wenkte mij naar binnen. Ze had de hele nacht op haar stoel gezeten in afwachting van de volgende klap. Die kwam niet, maar het was haar mindset: ze was zo enorm geschrokken en het had zo'n impact gehad dat ze nog trillend als een rietje op een stoel zat toen de burgemeester bij haar op bezoek kwam. Dat is een van de verhalen.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: het hele dorp liep uit. Welke verhalen kreeg u dan mee van de inwoners?

De heer **Ten Brink**:

Wat ik net zei. Zijn we hier nog veilig? Wanneer gebeurt er eindelijk een keer iets? Meneer Alders, wat gaat u eraan doen? Op welke termijn gaat dat gebeuren? Mensen hadden gewoon heel veel vragen daarover.

Mevrouw **Kat** (D66):

U verklaarde net: boosheid. Voelde u dat ook op dat moment? Of was het meer onrust? Hoe duidde u die emotionele sfeer en lading die er toen was tijdens die bijeenkomst?

De heer **Ten Brink**:

Ik heb volgens mij toen ook wel in de media gezegd: mensen waren gewoon heel boos. Een deel is gelaten en ongerust, maar een deel is ook gewoon heel erg boos. Toen de klapper in Huizinge kwam -- dat zal in 2015 geweest zijn -- hadden we dat hoge productiejaar 2013 natuurlijk al gehad. Dan zie je dat die stapeling maakt dat mensen hun vertrouwen in de overheid kwijtraken. Dat uit zich dan ook op zo'n ochtend dat de burgemeester met de Nationaal Coördinator op bezoek komt. Zo simpel is het.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat kon je als burgemeester betekenen voor de inwoners van Slochteren?

De heer **Ten Brink**:

Een luisterend oor bieden, signalen doorgeven en met de collega-burgemeesters stinkend hard werken om te kijken of die productie wat naar beneden kon. Het eerste wat we deden, was dat we de minister daar tijdens dat AO EZK in 2013 op hebben aangesproken. We hebben gezegd: het is heel mooi dat u met veertien onderzoeken gaat komen. Er was namelijk heel

veel onduidelijk. Laten we wel zijn: wij wisten eigenlijk heel weinig. Nu weten we misschien nog wel heel weinig, maar toen was het echt heel weinig. Het was dus vanzelfsprekend dat die onderzoeken moesten plaatsvinden. Tegelijkertijd was ons verhaal ook: maak nu een gebaar naar de Groningers toe. Better be safe than sorry. Kies niet voor de Haagse schatkist, maar kies voor de Groningers. Daar had de minister geen boodschap aan. Wij zeiden: "Maak een gebaar; bevries hem op 2012 of ga een beetje naar beneden. Laat in ieder geval zien dat je naast de Groningers staat in dat verhaal." De minister wilde dat niet. Dat heeft hij in dat AO ook aangegeven. Hij werd overigens ook gesteund door een meerderheid van de Tweede Kamer. Hij had er kennelijk geen belang bij om dat te gaan doen. Vervolgens zag je ook dat de burgemeester, de overheden in Groningen, toch weer een aantal keren naar de Raad van State toegegaan zijn om dat plafond van de productie naar beneden te krijgen. We zijn ook een paar keer in het gelijk gesteld.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus u gaf een luisterend oor en u kon daarnaast voor uw inwoners ook richting de politiek in Den Haag een rol vervullen. Wat kon u als burgemeester nog meer doen?

De heer **Ten Brink**:

Nou ja, me dunkt. Het zijn een aantal pakketten. Een belangrijk onderdeel was ook ... Waar we van begin af aan best wel narrig over waren, was de eenvoud van de redenering. Als je nu bijvoorbeeld kijkt naar de coronacrisis: wij wisten heel veel niet. Het kabinet en u als parlement wisten heel veel niet toen corona begon. Maar als u had gewacht op de onderzoeken en op wat u nu weet, en u niks had gedaan, dan waren de gevolgen niet te overzien geweest. Dus zonder dat we veel wisten, werd er ingegrepen. Dat had ook in Groningen moeten gebeuren.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Even terug naar uw rol als gemeente. U was samen met elf andere burgemeester in het aardbevingsgebied in 2012. Waren gemeenten voldoende toegerust om de opgave die voortkwam uit die bevingen aan te kunnen?

De heer **Ten Brink**:

Nee, natuurlijk niet. Zoals ik al zei: het speelde niet. Dat betekent ook dat je organisatie daar niet op ingericht is.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat bedoelt u daarmee?

De heer **Ten Brink**:

De taken van gemeenten zijn bepaald. Op basis daarvan heb je de formatie. Maar op het moment dat aardbevingen niet spelen, heb je daar ook geen ambtelijke organisatie voor ingericht. Dat ontstond op een bepaald moment. Dat begon bij mij met één. Bij Loppersum zag je dat de gemeentesecretaris daar een rol in gingen spelen. Zo zag je dat ontwikkelen. Dat ging zich pas echt goed ontwikkelen toen we bezig waren met het eerste jaarprogramma van Hans Alders. Toen hebben we gezegd: wat betekent de versterkingsoperatie voor de gemeenten? Welke capaciteit hoort daarbij? Die hebben we toen heel minutieus berekend onder aanvoering van Alders. We zijn toen ook naar het kabinet gegaan om daar middelen voor vrij te maken. Het is uiteindelijk met heel veel gedoe en soesa ook weer gelukt. Dat is wel een beetje het algemene verhaal. Wat ik dan toch wil meegeven, is: het is heel veel gebaseerd op wantrouwen. Op dat moment hadden wij als gemeentelijke overheden behoefte aan een landelijke overheid die naast ons stond.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei al: de ambtelijke organisatie is dan niet helemaal toegerust. Waar blijkt dat uit? Hoe merkte u in uw gemeente, en wellicht ook in andere gemeentes in het aardbevingsgebied, dat die er eigenlijk niet voor ingericht was?

De heer **Ten Brink**:

Op het moment dat je vragen die je hebt niet kwijt kunt binnen je organisatie, moet je op zoek naar capaciteit. Een voorbeeld: op een gegeven moment hadden we de commissie bijzondere situaties opgericht.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wie is "we" dan? U als gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Nee, nee, via de NCG hadden we met z'n allen een commissie bijzondere situaties ingericht. Aanmelden kon via de burgemeester. Dat betekent dat mensen dan met een aanmelding naar het gemeentehuis komen. Dan moet er wel iemand zijn die ze kan ontvangen. Daar moet je ook capaciteit voor vrijmaken. Op het moment dat er gedachtes zijn over hoe we überhaupt gaan versterken en waar we het over hebben, heb je er capaciteit voor nodig

om dat in beeld en inzichtelijk te krijgen. Dat moesten we allemaal gewoon ad hoc organiseren in die periode.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe was de samenwerking tussen de gemeenten georganiseerd in de jaren na 2013?

De heer **Ten Brink**:

Na Huizinge hebben we elkaar periodiek heel vaak ontmoet. We begonnen met negen gemeenten. Dat is later bij het aanvullend bestuursakkoord uitgebreid naar twaalf. Het was gewoon prima. Om de paar weken, en als het moest iedere week, spraken en zagen we elkaar en bereidden we de overleggen met de minister voor. Bestuurlijke overleggen of de stuurgroepvergadering met de NCG werden voorbereid. Op die manier waren we een soort bestuurlijk kopgroepje van een aantal mensen die daarin zaten om heel snel te kunnen schakelen op het moment dat er zaken speelden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Aan wat voor zaken moet ik dan denken?

De heer **Ten Brink**:

Dat kan over de hoogte van de winning zijn. Dat kan zijn over het bestuursakkoord dat met het kabinet werd afgesloten. Het kan van alles zijn. Echt, het was heel divers. Het was heel breed. Het kon bijvoorbeeld ook een voorbereiding zijn van een bestuurlijk overleg hier in Den Haag.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat was uw eigen rol in dat samenwerkings...

De heer **Ten Brink**:

Ik zat in het kopgroepje, we noemden dat een soort db van de regio.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wie zaten daar nog meer in?

De heer **Ten Brink**:

Rodenboog. Onder aanvoering van Max van den Berg, later natuurlijk René Paas. De gedeputeerde zat erin, William Moorlag. Henk Bakker zat erin, van Bedum. Dat was het volgens mij. Daar waren we ook flexibel in, hoor. Op het moment dat er iemand bij moest zijn, was die er gewoon bij.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei al: als er iets speelde waarbij het belangrijk was om snel aan de slag te gaan, dan kwam het kopgroepje om dat te gaan genereren.

De heer **Ten Brink**:

Ja, snel schakelen was af en toe wel heel belangrijk.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wie was het eerste aanspreekpunt namens de gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Namens onze gemeente was ik het eerste aanspreekpunt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei al: in dat kopgroepje zaten ook de commissaris van de Koningin -- dat was eerst zo -- en toen van de Koning, en de gedeputeerde. Hoe ging de samenwerking met de provincie überhaupt?

De heer **Ten Brink**:

We hadden wel een beetje een mooie verdeling, vond ik zelf. Het was best wel ingewikkeld pionieren; laat ik dat vooropstellen. We hadden niet een boekwerk aardbevingen dat we zo konden gaan pakken. We waren dus met z'n allen op zoek: hoe gaan we hier nu mee om en wat betekent dit voor ons? Wij wilden in het begin gelijk een koppeling maken met de leefbaarheid in het gebied en de ontwikkelkansen voor het gebied gezien het effect van de aardbeving op Groningen. In dezelfde tijd ging Aldel bijna failliet, in een gebied dat klap op klap kreeg. Wat is daar nu het perspectief voor? Het kabinet wilde niet meewerken aan zo'n onderzoek. Wij hebben toen samen met de provincie -- de provincie nam het voortouw -- de commissie-Meijer ingeschakeld. Dat is ook zo'n voorbeeld van een samenwerking waarbij de provincie vooral economie en leefbaarheid op de agenda zet en wij als burgemeesters zeiden: wij gaan over de veiligheid van onze inwoners.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat betekende het voor die samenwerking dat die rolverdeling er was?

De heer **Ten Brink**:

Dat betekent dat de provincie, als het ging om Meijer, bijvoorbeeld het wegzetten van de opdracht voor dat rapport primair voor haar rekening nam.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat deden gemeenten dan in die samenwerking met die rolverdeling?

De heer **Ten Brink**:

Dat waren met name de burgemeesters van de gemeenten. Ons zorgen maken over de veiligheid. Wat betekent de veiligheid nu? Proberen om Den Haag toch te bewegen om iets te gaan doen aan die productie.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe deden jullie dat als burgemeesters?

De heer **Ten Brink**:

Veel overleg en proberen partijlijnen te gebruiken in die tijd. Rodenboog pakte bijvoorbeeld de CDA-lijn, Moorlag de Partij van de Arbeid-lijn. Zo hadden we wat lijnen weggezet.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wie was voor de gemeenten het eerste aanspreekpunt bij de provincie?

De heer **Ten Brink**:

Voor mij was dat de commissaris.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

En andersom, vanuit de provincie naar de gemeenten?

De heer **Ten Brink**:

Dat was ik als burgemeester.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U sprak over de commissie-Meijer. Hoe ging het als er geld verdeeld moest worden tussen gemeente en provincie? Hoe werkte dat?

De heer **Ten Brink**:

We hadden niet zo veel geld te verdelen voordat we met de NCG aan de slag gingen. In het bestuursakkoord zijn er generieke afspraken gemaakt over het gebied en over de middelen daarin. Dat heeft u ongetwijfeld in het rapport gezien. Belangrijk daarin was dat we zeiden: de regio moet er na de versterkingsoperatie en alles wat er gedaan moet worden beter uitkomen dan voor die tijd. Dat was een gemeenschappelijk vertrekpunt; dat was superbelangrijk. Vervolgens zaten er zaken in die uitgewerkt moesten

worden. Dat was ook de periode waarin de dialoogtafel werd ingesteld. Heel veel zou via de dialoogtafel gaan lopen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u er een voorbeeld van geven dat de manier waarop de gemeenten en provincies samenwerkten heel goed werkte, dat het echt tot verschil leidde?

De heer **Ten Brink**:

De manier waarop wij beroep aantekenden tegen de winningsbesluiten werkte gewoon als een tierelier: juridische kennis en kracht bij elkaar brengen. Naar de Raad van State toe gaat het toch om juridische argumenten daarbij. Daarin maakten we echt het verschil.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Waar kwam het idee vandaan om dat te doen?

De heer **Ten Brink**:

Daar waren we het heel snel met elkaar over eens. Na Huizinge was het vertrouwen in het kabinet volstrekt weg. Wat ik al zei: we wilden een gebaar van het kabinet, van "ga nu terug" of "bevries het op het niveau van 2012". Dat gebeurde niet. Vervolgens zie je een klapper naar 53 ontstaan. Gekke Henkie, dan ben je echt het vertrouwen kwijt. Daar waren we het dus heel snel met elkaar over eens. Tegelijkertijd wisten we ook dat er, als je het hebt over een versterkingsoperatie, twee knoppen zijn waaraan gedraaid kan worden. Aan de ene kant kun je de gebouwen steviger maken. De andere knop was die van de gasproductie. Die kon naar beneden. Daarmee kon je waarschijnlijk nog meer effect krijgen, minder ingrijpend dan met een hele grote, enorme versterkingsoperatie.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus u zegt: als provincie en gemeenten waren we het er snel over eens om dat in gang te zetten?

De heer **Ten Brink**:

Ja. Iets anders waar we het snel over eens waren, was de waardevermeerderingsregeling, als u toch op zoek bent naar de voorbeelden. We hebben in het bestuursakkoord de afspraak gemaakt -- dat was een plus op het gebied, zeg maar -- dat mensen die een bepaalde hoeveelheid schade hadden, vervolgens ook middelen zouden kunnen krijgen om in te zetten om de waarde van hun woning te vergroten, bijvoorbeeld door isolerende

maatregelen te nemen. Dat was zo'n groot succes dat het budget dat daarvoor beschikbaar was gedurende de periode van vijf jaar na anderhalf jaar op was. Dan kun je twee dingen doen als regionale, lokale overheden. Dan kun je zeggen: we smeren het toch maar uit over vijf jaar, heel blauw en heel technocratisch. Of je zegt: we hebben hier nu eindelijk een regeling die het goed doet op het moment dat mensen echt onrustig zijn en het gebied erop achteruitgaat en er heel veel onzekerheid is over de veiligheid. We zien een regeling die het goed doet, waar mensen echt wat aan hebben, die echt het verschil kan maken en er een plus op zet. Dan gaan we die regeling verlengen. Maar dat wilde de minister niet. Uiteindelijk hebben we daar via de Kamer een meerderheid voor gekregen na een jaar lang hard vechten en echt knokken. Daar ben ik tot op de dag van vandaag nog steeds trots op.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: ook daar zag je dat het samenwerken tussen provincie en gemeenten goed werkte.

De heer **Ten Brink**:

Ja, en opnieuw werd het wantrouwen richting het kabinet alleen maar groter, omdat deze regeling niet verlengd werd.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe zat het in deze twee voorbeelden dan met de rolverdeling die u net aangaf, dat de provincie meer keek naar leefbaarheid en economie, en de gemeente meer naar veiligheid? Hoe pakte dat uit in deze goede voorbeelden?

De heer **Ten Brink**:

Dat pakte prima uit.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe werkte het dat die rolverdeling zo was?

De heer **Ten Brink**:

U bent op zoek naar hele strakke scheidslijnen, maar die waren er niet. Het ging gewoon in organisch overleg. Als we ergens problemen mee hadden of we problemen signaleerden, dan gingen we over dat probleem praten. Dan zeiden we niet "dat is van jou" en "dat is van jou", maar dat was van ons. Wij probeerden er samen een weg in te zoeken om dat te fixen, zeg maar.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Meneer Eikenaar, oud-gedeputeerde, gaf in zijn verhoor aan dat bij de verdeling van de financiële middelen gemeenten ook weleens tegenover elkaar kwamen te staan. Heeft u daar een voorbeeld van?

De heer **Ten Brink**:

Nee, ik heb dat niet meer scherp. Maar weet u, er zijn af en toe wel belangenverschillen, omdat de problematiek in de ene gemeente gewoon anders is dan in de andere gemeente. Dat is ook niet erg. Dan moet je daarover met elkaar het gesprek aangaan. Wij hadden bijvoorbeeld bij die kostenverdeling, toen we uiteindelijk 5 miljoen kregen voor apparaatskosten ... Toen we dat uiteindelijk geregeld hadden, hadden we een vast en een variabel deel. Een vast deel van iedere gemeente, die kreeg gewoon meer werk door de aardbevingen, en een variabel deel afhankelijk van het versterkingsprogramma waar op dat ogenblik de accenten zaten. Dat moet je uitdiscussiëren met elkaar. Maar ik heb dat nooit als problematisch gezien. We zijn er ook altijd uit gekomen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: de ene gemeente had andere vraagstukken, of op een ander niveau vraagstukken. Hoe werd dat dan verdeeld, die 5 miljoen bijvoorbeeld?

De heer **Ten Brink**:

Die 5 miljoen ... Ja, dat was een hele technische exercitie.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U hoeft die niet helemaal uit te duiden, maar welke criteria of welke argumenten speelden daarin een rol?

De heer **Ten Brink**:

Ik probeer af en toe toch bestuurder te zijn, dus die technische dingen weet ik ook niet. Het was afhankelijk van de belasting van een gemeentelijk apparaat en of je in de jaarschijf van een versterkingsprogramma activiteiten moest ontplooiën, bijvoorbeeld met een gebied, met een dorp in gesprek gaan over de versterkingsoperatie, waar gemonitord werd, waar schades werden opgenomen. Dat is anders wanneer je als gemeente nog even niet aan de beurt bent. Wij proberen via de programmering van Alders op basis van een aantal onderzoeken met de meest kwetsbare gebieden als eerste te gaan beginnen en van daaruit verder te gaan werken. Dat was de oorspronkelijke gedachte.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Heeft u ook weleens ervaren dat de provincie op een ander spoor zat dan de gemeente, dat provincie en gemeente tegenover elkaar stonden?

De heer **Ten Brink**:

Het zit voor mij in hetzelfde circuit van met elkaar bespreken aan de voorkant. Uiteindelijk zijn we daar altijd uitgekomen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u een voorbeeld geven van een moment dat het ook wel moeite kostte om er samen uit te komen?

De heer **Ten Brink**:

Nee, nee, ik heb daarover nagedacht, maar uiteindelijk heb ik daar geen voorbeeld van. Dat had u aan de provincie kunnen vragen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Was er nog een verschil tussen stad en ommeland, zeg maar, in de samenwerking tussen de gemeenten?

De heer **Ten Brink**:

Ja, deels wel en deels trokken we gewoon ook hartstikke goed met elkaar op. De stad zat natuurlijk een beetje aan de rand van het gebied. Loppersum was echt het centrum. Wij werkten ook met elkaar samen qua expertise. De stad is ook een fantastisch kwalitatief ambtelijk apparaat, waar je ook gebruik van kunt maken in het aardbevingsdossier.

Op enig moment was er een beetje sprake van wrijving. Dat had te maken met Forum. Forum werd gebouwd en vervolgens moest het opnieuw verstevigd worden. Wij begrepen heel goed dat er vanuit het perspectief van de stad aandacht voor gevraagd werd, want er was een beving vlakbij de stad en daar waren mensen toch aardig van geschrokken. De andere kant van het verhaal was dat we bij de nieuwe gemeente Midden-Groningen voorbereidingen aan het treffen waren voor het bouwen van een nieuw gemeentehuis en een cultuurhuis in Hoogezand. En daar waren geen middelen voor, ondanks verzoeken daarover. Dan krijg je wel een beetje wrijving. Maar ik heb er eens over na zitten denken. Dat is niet verwijtbaar aan de stad. Dat vind ik dan meer dat het Rijk het principe van gelijke monniken, gelijke kappen had moeten toepassen.

Mevrouw **Kat** (D66):

In 2014 maakt u onderdeel uit van de door de minister in het leven geroepen stuurgroep voor het doen van een impactassessment voor de Nederlandse Praktijkrichtlijn. Er volgt dan ook een onderzoek. Kunt u allereerst omschrijven wat de Nederlandse Praktijkrichtlijn is?

De heer **Ten Brink**:

Die beschrijft de bouwvoorschriften waar gebouwen aan moeten voldoen om aan een bepaalde veiligheidsnorm te kunnen voldoen. Volgens mij is BZK daar het coördinerende ministerie van.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was het doel van dat onderzoek? Welke inzichten probeerde de stuurgroep te verkrijgen?

De heer **Ten Brink**:

Niemand had een idee hoe zwaar de versterking moest worden en wat er moest gaan gebeuren. Dus het doel was inzicht krijgen in: waar hebben we het over? Hoeveel woningen voldoen wel of niet aan die nationale praktijkrichtlijn? Die praktijkrichtlijn werd door anderen opgesteld, daar was ik niet bij betrokken, daar was ook deze stuurgroep niet bij betrokken. Maar vervolgens was de vraag wat de impact daarvan was op Groningen. Er zaten zwaar technisch onderlegde mensen in die stuurgroep. We hadden er behoefte aan als regio, ook vanuit de maatschappelijke component, daar iets aan toe te voegen. Zodoende ben ik namens de regio in die stuurgroep terechtgekomen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was dan precies uw rol daarin, als vertegenwoordiger van de hele regio in die stuurgroep?

De heer **Ten Brink**:

Voorkomen dat het een technisch rapport zou worden. Voldoende voor het voetlicht brengen wat aardbevingen doen met Groningers, wat het effect daarvan is.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat bedoelt u daarmee, met het effect op Groningers?

De heer **Ten Brink**:

Bij aardbevingen de angst, psychosociaal, dus sowieso wat het effect daarvan was, maar ook wat het effect was van de versterking. Ik zat vier maanden in die commissie of in die stuurgroep en de vraag die steeds door mijn hoofd speelde was: wat kan een gebied aan, wat kunnen mensen aan in een gebied? Die zijn in hun ziel geraakt, vervolgens moet hun woning veilig gemaakt worden, je veilige plekje. Ten koste van wat, hoe lang duurt dan zo'n versterking en wat is de impact daarvan, en als er wisselwoningen moeten komen, gaan we dan hele dorpen op hun kop zetten? En dan moesten we dat ook nog koppelen aan de leefbaarheidscomponent. Nou ja, voordat je het weet, heb je een hele spaghetti aan opgaves. Hoe probeer je daar een beetje zicht op te krijgen? Dit was de eerste stuurgroep, dit was het eerste onderzoek om te proberen daar zicht op te krijgen; hoe kunnen we überhaupt grip krijgen op een versterking? Hoe dan? Dat soort vragen kwamen toch wel langs.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe koppelde u dat terug aan de regio?

De heer **Ten Brink**:

Nou, dat was wel mooi. Ik zat zonder last of ruggenspraak in die commissie. Dit was werkende wijze informatie verzamelen, deskundigen erbij halen: wat betekent dit? Dat leende zich er niet voor om tussentijds veel terug te koppelen. Ik heb twee momenten gehad. In november hebben we de burgemeesters gevraagd om naar Slochteren te komen en toen heb ik hen bijgepraat. Dat was halverwege het onderzoek, zo van: we zien nu een aantal ontwikkelingen, we zijn nu in de eindfase, we proberen de komende maand conclusies te trekken. Het rapport moest voor de kerst opgeleverd worden bij het ministerie, geloof ik. De gedeputeerde kon toen niet. Die hebben we toen nog apart bijgepraat. Moorlag was dat toen. De dialoogtafel is bijgepraat door de voorzitter van de club. Op het moment dat we wat zicht kregen op mogelijke resultaten van het onderzoek probeerden we de regio er goed bij te betrekken.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: ik was vier maanden lid van de stuurgroep. Dan heeft u dus twee keer de regio geïnformeerd?

De heer **Ten Brink**:

Ja. Er was ook geen aanleiding om dat vaker te doen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Die afweging heeft u dan gemaakt vanuit de stuurgroep?

De heer **Ten Brink**:

Ja, u moet zich realiseren dat we gedurende vier maanden iedere maandag bij Economische Zaken zaten om twee, drie uur te proberen voortgang te maken in de uitwerking van de onderzoeksopdracht.

Mevrouw **Kat** (D66):

Wat was uiteindelijk de uitkomst?

De heer **Ten Brink**:

Nou, die was wel schrikken. De uitkomst was: als je kijkt naar de norm van de NPR, de veiligheidsnorm die we in Nederland hanteren, dan zouden zo'n 30.000 tot 90.000 grondgebonden woningen onveilig zijn; volstrekt onbehaapbaar, 90.000. Hoe kun je daar een slag in maken? Toen was de conclusie: je begint bij de 35.000 minst veilige, of de meest onveilige, zou je ook kunnen zeggen, en we gaan werkende wijze een methode ontwikkelen om die te versterken en daar gaan we ook van leren voor de andere woningen en voor de andere gebieden.

Dat was wel shocking, moet ik zeggen. Ik weet nog wel dat we ergens in oktober de eerste resultaten hoorden. Toen heb ik in de trein gezeten van Den Haag naar Groningen -- ik stapte in Assen uit -- samen met een collega van Loppersum die ondersteuning gaf. We hebben naast elkaar gezeten, maar we hebben geen woord met elkaar gesproken. Ieder zat met zijn eigen gedachten: wat is nou de impact, hoe dan, 90.000 woningen? "Hoe ontwricht dat de samenleving", dat is ook een vraag die je zou kunnen stellen. Wat is nu behapbaar voor die samenleving? Dat was de eerste keer dat we in de volle omvang dit soort gegevens kregen.

Mevrouw **Kat** (D66):

Die bandbreedte van tussen 30.000 en 90.000 huishoudens ...

De heer **Ten Brink**:

Ja, maar er zaten ook heel veel aannames in het rapport. Later is het rapport-Van Rossum gekomen. Dat is vervolgens nog door TNO gevalideerd. Beide rapporten hadden heel veel aannames, maar kwamen uiteindelijk ongeveer op hetzelfde neer. Het was voor het eerst dat we een gevoel

kregen bij de enorme opgave waar we voor stonden, dus in die zin zijn beide rapporten gewoon hartstikke belangrijk geweest.

Mevrouw **Kat** (D66):

En de kosten? Was toen ook een beetje duidelijk wat de kosten waren, bij die bandbreedte van tussen 30.000 en 90.000 woningen?

De heer **Ten Brink**:

Miljoenen. Maar dat staat in het rapport. We hebben een inschatting gemaakt van het aantal manjaren en dat vervolgens op geld gezet; alleen indicatief. Vervolgens kreeg je de versterkingsoperaties. Beide rapporten zeiden ook dat dit een eerste indicatie gaf. Vervolgens zul je per huis moeten inspecteren wat er aan de hand is en wat er moet gaan gebeuren. Dat zorgde ervoor dat het zo enorm tijdrovend was.

En belangrijk was wel, vond ik, dat wij zeiden: als je ze op norm brengt, dan ben je per woning zeven tot acht maanden bezig. De vraag die we toen ook gesteld hebben, was of je dan niet een niveau onder die vastgestelde norm moest gaan zitten. Dan ga je per saldo veel meer huizen veiliger maken, die dan nog niet op norm zijn, maar wel veilig, wetende dat die andere knop, van de gaskraan dichtdraaien, er ook aan gaat komen, waardoor je minder bevingen en minder harde trillingen gaat krijgen, en daarna kom je dan weer op dat goede veiligheidsniveau terecht.

Mevrouw **Kat** (D66):

Daar kom ik zo nog even op terug. U zegt: onder die norm gaan zitten. Die norm zou zeven of acht maanden per woning zijn. Hoeveel maanden zou dat dan betekenen onder die norm?

De heer **Ten Brink**:

Dan zou je per woning drie-vier maanden kunnen winnen.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre keek de stuurgroep naar verschillende knoppen om de versterkingsopgave kleiner te maken, dus inderdaad de lagere winning?

De heer **Ten Brink**:

We hebben geprobeerd daar handvatten voor aan te geven, zoals ik net zei, door het te beperken tot de 35.000 minst veilige woningen, meest kwetsbare woningen. Ga een niveau lager zitten qua veiligheidsnorm. Accepteer een

tijdelijke verlaging daarvan, zodat je meer meters kunt gaan maken. We hebben geprobeerd om een handvat te geven om het meer behapbaar te maken.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dus minder versterken en dan een keuze maken in wat voor huizen dan te versterken. En die lagere winning, waar moet ik dan aan denken?

De heer **Ten Brink**:

De stuurgroep heeft daar in die periode geen uitspraak over gedaan. We hebben als burgemeesters steeds gezegd: volg het SodM daarin, die zegt "naar een aanvaardbaar niveau". Dat zat volgens mij rond 12 miljard kuub.

Mevrouw **Kat** (D66):

Was u het eens met de provincie Groningen die stelde dat de versterkingsopgave vele malen groter is op het moment dat er ook naar flats en appartementen werd gekeken?

De heer **Ten Brink**:

Zekers. Maar die twee rapporten zaten heel dicht bij elkaar. Dat is later ook onderschreven door het TNO-rapport van juni dat jaar, dat in opdracht van EZK is gemaakt. Bij ons ging het over gebouwen en bij Van Rossum ging het over huishoudens. Wij hadden hoogbouw niet meegenomen, omdat wij daar op dat ogenblik niet voldoende gegevens over hadden. We hadden er wel een vervolgconclusie aan verbonden voor hoogbouw, dat die nog geïnspecteerd moest gaan worden. Uiteindelijk had Van Rossum het over 150.000 huishoudens en wij hadden het over 140.000. Bij de marges waar we het over hebben en het vertrekpunt om het beeld te creëren van hoe massaal, groot en enorm het was, sorry hoor, maar dan maakt 140.000 of 150.000 niet zo heel veel uit. Die rapporten zaten eigenlijk heel dicht bij elkaar. Dat wordt onderschreven door het TNO-rapport waarin een validatie wordt gedaan, in juni van dat jaar.

Mevrouw **Kat** (D66):

Dan zegt u: de reden dat er geen onderscheid was tussen grondgebonden en niet-grondgebonden was dat wij die gegevens niet hadden.

De heer **Ten Brink**:

Nee, ik zeg dat het rapport van ons, van de NPR, uitging van gebouwen,

maar in een gebouw kunnen meerdere huishoudens wonen. Dat was het verschil. Van Rossum ging uit van huishoudens.

Mevrouw **Kat** (D66):

En het verschil tussen grondgebonden en niet-grondgebonden woningen?

De heer **Ten Brink**:

Er zat iets van 10.000 tussen. Dat viel nog wel mee. Het grootste verschil zat 'm in gebouwen versus huishoudens.

Mevrouw **Kat** (D66):

Maar in beide onderwerpen zat dus verschil; tussen aantallen woningen maar ook ...

De heer **Ten Brink**:

Ja, maar dan kwamen ze op 140.000 en 150.000 uit. Van Rossum op 150.000 en NPR op 140.000. Tegelijkertijd zei TNO dat er in beide onderzoeken zoveel aannames zitten, zoveel premisses die niet te controleren en te checken zijn -- daar kunnen we bij beide onderzoeken wel iets van vinden, maar het ging vooral om de conclusie die eraan verbonden was, plus de strategie, die veel belangrijker was. Welke strategie ga je vervolgens inzetten op basis van beide rapporten?

Mevrouw **Kat** (D66):

De actualisatie van de praktijkrichtlijn leidt steeds tot een wijziging van de inschatting van de omvang van de versterkingsopgave. Kunt u voor ons duiden wat dat betekende voor uw gemeente?

De heer **Ten Brink**:

Nou, ik kan het natuurlijk overzien tot 1 augustus '17. Nadat ik dijkgraaf werd, stapte ik echt een heel andere wereld binnen. Als je kijkt naar Overschild, daar hadden we in eerste instantie in het dorp Overschild heel veel particulier woningbezit en een klein beetje van de corporatie, maar volgens mij was 80%-90% particulier bezit. Dat zou in de eerste versterkingstranche volledig worden meegenomen met dat gebied eromheen. Dat hebben we eerst teruggebracht naar het dorp zelf. Nou, dat is nog te overzien. Dat staat ook in het eerste rapport van Alders, met de versterkingsstrategie. Vervolgens bleek heel snel daarna in de lokale stuurgroep dat het onhaalbaar was. Dat lag niet aan Alders, dat lag niet aan de gemeente, maar dat lag aan Centrum Veilig Wonen, dat te weinig

capaciteit had. Alders moest dus terugkomen op ons mooie idee om dat dorp in één keer te gaan versterken.

Dat leidde ertoe dat uiteindelijk -- schrik niet -- slechts 14 woningen van Overschild werden meegenomen; 6 twee-onder-een-kapwoningen en 8 in een blokje rijtjeswoningen. Uiteindelijk kwam er bij de gratie nog één woning bij, dus 15 woningen in het eerste jaar. Vervolgens worden die normeringen opgeschoven en worden mensen doorgeschoven, waar ze zelf niks aan kunnen doen. Dat was echt een capaciteitsprobleem, waar we burgers echt niet mee moeten verrassen en belasten. Ze worden doorgeschoven en vallen onder een ander regime. Als je nu in Overschild rijdt, waar de gemeente er heel hard aan heeft getrokken en heel veel heeft gedaan voor de inwoners, dan zie je een aantal verschillende regimes in het dorp en dat is niet goed. Dat is gewoon niet uit te leggen aan de mensen. Buiten hun schuld is het naar achteren geschoven.

Wat ook nog meespeelde, was dat er geïnspecteerd werd en dat het uiteindelijk heel lang duurde voordat daar bruikbare rapporten uitkwamen. En vervolgens gaan we doodleuk een nieuw regime inrichten, omdat we technisch in een andere fase zijn beland, doordat die ene knop van het dichtdraaien van de gaskraan ertoe leidt dat er minder zware trillingen tegen die huizen aan gaan komen. Ik vind dat niet uit te leggen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei net al: u werd dijkgraaf en daarmee stapte u een heel nieuwe of heel andere wereld -- ik weet niet meer precies welk woord u eraan gaf -- binnen.

De heer **Ten Brink**:

Een andere wereld. Beide zijn trouwens mooi, mevrouw.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Daar wil ik het ook even met u over hebben, omdat bodemdaling natuurlijk al een langer bekend effect is van gaswinning. Wat is de rol van het waterschap bij bodemdaling?

De heer **Ten Brink**:

Eerst: bodemdaling heeft verschillende veroorzakers natuurlijk. Ik noem veenoxidatie, gaswinning. Peilbesluiten kunnen eraan bijdragen, maar bij ons ook zoutwinning. Dus we hebben daar een stapeling van effecten.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat voor effecten zijn dat voor inwoners en ondernemers, als die bodem daalt?

De heer **Ten Brink**:

Water stroomt op een natuurlijke manier naar de zee toe. Op het moment dat de bodem daalt, kan het zo zijn dat het water niet natuurlijk daarnaartoe stroomt. Dus je moet voortdurend je systemen aanpassen op de bodemdaling, hetzij met gemalen, hetzij met stuwen op een andere manier plaatsen. Dus je bent voortdurend bezig met het aanpassen van je systemen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat betekent dat voor inwoners en ondernemers?

De heer **Ten Brink**:

Op dit moment niet zo veel, want bodemdaling veroorzaakt door gaswinning wordt gefinancierd door de NAM. Daar zijn afspraken over gemaakt. In '83 is er een contract afgesloten vanuit Groningen met de NAM. En we hebben de Commissie Bodemdaling die dat monitort. Die hakt daarin als een soort arbiter de knopen door als het gaat om de betaling vanuit de NAM aan activiteiten die we ondernemen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat zei u? De waterschap functioneert als een soort arbiter?

De heer **Ten Brink**:

Nee, er is een onafhankelijke commissie ...

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Onafhankelijk, ja, oké.

De heer **Ten Brink**:

Nee, ik zou niet graag arbiter zijn.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

De Commissie Bodemdaling functioneert als arbiter.

De heer **Ten Brink**:

Ja, de Commissie Bodemdaling beoordeelt dat. Ja. Ik was even van mij à propos.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Sorry.

De heer **Ten Brink**:
De Commissie Bodemdaling beoordeelt dat sinds '83. Dat werkt op zich uitstekend.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Wat voor soort schade wordt er gemeld als het gaat om gaat over woningen en bedrijven rondom die bodemdaling?

De heer **Ten Brink**:
Bij ons niets. Als een waterschap een peil moet aanpassen, dan is dat op basis van de functie die een gebied heeft. Dat kan zijn bebouwde omgeving, landbouw, natuur. Dat zijn zeg maar de drie hoofdfuncties. Die worden vaak bepaald door een provinciale overheid, dan wel in gemeentelijke bestemmingsplannen, met woningen. Wij passen onze peilen daarop aan. Wij moeten verplicht van het begin af aan rekening houden met de verschillende belangen in een gebied. We hadden laatst een stuk natuurontwikkeling waar ook nog een landbouwer in zit. Dan heeft die een ander peil qua grondwaterstand dan de natuur eromheen. Wij zijn verplicht daar aan de voorkant rekening mee te houden en we moeten ook compenserende maatregelen nemen. Dus als in een bepaald gebied door natuur waar woningbouw naast zit kelders onderstromen, dan moet het waterschap aan de voorkant ervoor zorgen dat die kelders niet onderstromen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Dus u zegt: wij zijn vooral bezig om die peilniveaus goed af te stemmen op de veranderende omstandigheden. Maar echte schades komen niet bij u terecht.

De heer **Ten Brink**:
Met bodemdaling daalt het peil vaak mee met de bodemdaling.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Waar kunnen de schademelders dan terecht, als ze van de bodemdaling last en schade hebben?

De heer **Ten Brink**:
Volgens mij heeft u als Tweede Kamer een commissie ingesteld die zich

bezighoudt met schades veroorzaakt door bodemdaling. Wij hebben de plicht om aan de voorkant daar op een goede, zorgvuldige manier mee om te gaan.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe komt er dan contact tussen aan de ene kant de voorkant, die peilniveaus, en aan de andere kant die schades? Krijgt u daar op enige manier inzage in, bekendheid mee? Of zijn dat twee afzonderlijke dingen?

De heer **Ten Brink**:

Dat is echt heel apart. Dat is los van elkaar. Op het moment dat wij bezig zijn met een grote ontwikkeling waar we peilen fors moeten aanpassen, bijvoorbeeld bij die natuurontwikkeling, dan is er een heel proces gaande. We zijn een overheid. Dat doen we zorgvuldig met de omgeving, de belanghebbenden erbij. Aan het eind van dat traject neemt ons algemeen bestuur daar een besluit over, waar mensen op dat moment bezwaar en beroep tegen kunnen aantekenen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe gaat dat dan in de praktijk? U zei al: als er ondergelopen kelders zijn, moeten we daar actie op ondernemen. Wat zijn andere signalen waar u als waterschap op reageert als het gaat om bodemdaling?

De heer **Ten Brink**:

Dat kan zijn het ophogen van tuingronden in een bepaald gebied. Het kan dat dat ook al mensen helpt. We hebben -- maar dat is van een heel andere orde -- toen de stikstoffabriek gebouwd is in onze advisering daarover bij de watertoets heel indringend geadviseerd om een ringdijk om de stikstoffabriek aan te leggen, omdat anders de leveringszekerheid door die stikstoffabriek niet gegarandeerd kon worden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u me een beetje toelichten hoe dat werkt?

De heer **Ten Brink**:

Ja. Op een gegeven moment kwam het besluit om toch een stikstoffabriek te gaan bouwen in een polder die al twee keer onder water is gelopen. Eigenlijk op het laagste puntje van Groningen bouwen we een stikstoffabriek. En dat is logisch, want die hele infrastructuur komt daar bij elkaar. Maar tegelijkertijd is het een risicovolle plek. Dan moet het waterschap daar een

toets op loslaten. Daaruit bleek dat vanwege de risico's die er zijn, het bedrijf aanvullende maatregelen moest nemen voordat wij een positieve toets gingen afgeven.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dan adviseert u over die ring eromheen.

De heer **Ten Brink**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dat is dan overgenomen en daarmee kunt u een soort goedkeurend stempel geven dat het kan vanuit uw expertise.

De heer **Ten Brink**:

Wij adviseren slechts. Uiteindelijk was in dit geval het ministerie van Economische Zaken verantwoordelijk voor de vergunningverlening. Die hadden ons advies naast zich neer kunnen leggen, maar dat was natuurlijk buitengewoon onhandig geweest.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Nee. Dat hebben ze dus ook niet gedaan.

De heer **Ten Brink**:

Nee.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Als u het zou moeten beschrijven in een aantal woorden, hoe groot zijn dan de gevolgen van bodemdaling door gaswinning voor het waterschap?

De heer **Ten Brink**:

Die zijn best groot, niet alleen nu, maar ook in de toekomst, want de bodem daalt nog steeds verder naar beneden. Dat is ook iets waar ik me best zorgen over maak naar de toekomst toe: wat gebeurt er als de NAM zich helemaal terugtrekt uit het gebied? Niet alleen ik, maar ook het waterschap Noorderzijlvest, onze collega in Groningen, heeft er heel erg mee te maken. Er zit een bedrag in bij de Commissie Bodemdaling. Dat moet ik even opzoeken. We hebben nu nog een gereserveerd bedrag van 463 miljoen dat in beheer is bij de Commissie Bodemdaling. Dat is openbare informatie. Dat staat ook in hun jaarverslag. Daarmee gaan die kosten betaald worden. De Commissie Bodemdaling is nu bezig met een inventarisatie om te bepalen

welk bedrag uiteindelijk nodig is. Dat zal moeten leiden tot een zekerheidsstelling van de NAM of haar moederbedrijven richting de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's. Die discussie loopt op dit moment. De inventarisatie loopt. Dit is ook weer zo'n punt waarvan ik denk: dit is niet handig en verstandig; dit had aan de voorkant door het Rijk georganiseerd moeten worden. Je geeft een vergunning af voor in dit geval gasafname uit de bodem. Dat leidt tot aanpassingen van de hele infrastructuur. Wat doe je op het moment dat een bedrijf geen gebruik meer maakt van die vergunning? Hetzelfde geldt voor de zoutwinning. Dat hebben we als overheid, als waterschap zelf moeten organiseren met Nedmag. Je verleent een concessie. Wees dan ook helder naar de achterkant toe en ga dat ook organiseren, want als wij er niet uitkomen en als het niet georganiseerd wordt, betekent dat dat de Groningers voor honderden miljoenen nog aan de lat staan om schade veroorzaakt door bodemdaling bij waterschappen te moeten vergoeden. Dat kan natuurlijk nooit het geval zijn.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Een aantal elementen. U zei al eerder: bodemdaling komt door gaswinning, maar ook door andere dingen als zoutwinning en veenoxidatie. Is het eigenlijk te onderscheiden waar bodemdaling vandaan komt?

De heer **Ten Brink**:

Soms heel eenvoudig, maar soms ook heel ingewikkeld. Als je in het gebied van de zoutputten van Nedmag zit met een nieuwe concessie, gaat de bodem een meter naar beneden. Dat is fors, hè? Bij Loppersum weet je ook dat het door de gaswinning komt. Soms heb je een combinatie met bijvoorbeeld veenzetting. Als je een droge zomer hebt gehad en er gebeurt iets met een pakket veen en je hebt ook nog te maken met gaswinning, dus als er een stapeling is, dan denk ik dat de Commissie Bodemdaling -- maar dan moet u echt bij hen zijn -- dat onderscheid maakt en in percentages weergeeft wat de veroorzakers zijn. Al naar gelang het percentage bepaald is, weet je ook wat het bedrag is dat de NAM moet bijplussen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Precies. Dat zei u ook: er is een bedrag gereserveerd van enkele honderden miljoenen euro's die nu beschikbaar zijn om de gevolgen van bodemdaling door gaswinning op te lossen. Hoe groot is het aandeel daarvan dat de NAM voor z'n rekening neemt?

De heer **Ten Brink**:

Alles wat veroorzaakt wordt door de NAM, komt voor rekening van de NAM. Hoe zij dat verder verrekenen met het Rijk, weet ik niet.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Die enkele honderden miljoenen euro's, daarvoor staat de NAM aan de lat?

De heer **Ten Brink**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei al: ik heb daar ook zorgen over.

De heer **Ten Brink**:

Ik heb daar heel grote zorgen over.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Welke zorgen heeft u daarover?

De heer **Ten Brink**:

Wat ik net al aangaf. Het gaat om honderden miljoenen. We zijn nu in gesprek, dus ik kan geen exacte bedragen noemen, maar het openbare bedrag is 463 miljoen. Dat is bij lange na niet voldoende om de effecten van de bodemdaling als gevolg van de gaswinning naar de toekomst toe voor de twee waterschappen, de provincie en Groningen Seaports op te lossen. Het grootste gedeelte ligt bij de twee waterschappen. Daar maak ik me ernstig zorgen over. Als die honderden miljoenen niet gefinancierd worden, zal iemand anders ze moeten gaan betalen, want wij zullen onze systemen moeten aanpassen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: dat is bij lange na niet voldoende. Voor mijn idee: waar wordt dat geld aan besteed? Waar heeft u dat voor nodig?

De heer **Ten Brink**:

Stuwen, gemalen. Wij moeten misschien nog wel een nieuw zeegemaal gaan bouwen, omdat het water niet meer op natuurlijke wijze kan afvloeien naar de Dollard toe. We hebben nu één zeegemaal in Termunterzijl. De eerste berekeningen zijn er nu en die wijzen uit dat het onvoldoende is naar de toekomst toe om Groningen op die manier veilig te houden en water af te voeren naar de Dollard.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: ik maak me zorgen over die afspraken; die zijn niet goed. Als ik u goed begrijp, zijn jullie daar nu over in gesprek met de NAM.

De heer **Ten Brink**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat is uw inschatting over wat nodig is?

De heer **Ten Brink**:

Ik doe er geen uitspraken over, want we zijn nog in onderhandeling.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Zegt u daarmee ook dat u niet tevreden bent over de manier waarop nu de afspraken zijn gemaakt rondom het bedrag wat er nu ligt?

De heer **Ten Brink**:

Ook daar doe ik geen uitspraak over, want we zijn nog in onderhandeling. Waar ik niet tevreden over ben, is de manier waarop het Rijk in dit geval de regio zelf de hete kolen uit het vuur laat halen. Dit had gewoon aan de voorkant georganiseerd moeten worden toen we begonnen met gaswinning in Groningen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Over welke periode hebben we het dan, als u zegt "aan de voorkant"? U zegt: dat had aan de voorkant geregeld moeten worden. Maar wanneer of waarin had dat geregeld moeten worden?

De heer **Ten Brink**:

Ergens in de periode voor '83, voor het contract is afgesloten. Op een gegeven moment heeft de provincie ook namens waterschappen en andere organisaties het voortouw genomen in '83 om een afspraak met de NAM te maken. Daar is de Commissie Bodemdaling uit voortgevloeid. Dat functioneert buitengewoon transparant en plezierig. Iedereen weet gewoon waar hij aan toe is. Daar is ook een bepaling in opgenomen over wat er moet gaan gebeuren op het moment dat duidelijk is dat de NAM gaat stoppen met de gasproductie. Dat zijn we nu aan het uitwerken, maar dat deel van het contract had vanuit het Rijk op een andere manier aan de voorkant georganiseerd moeten worden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Voor 1983.

De heer **Ten Brink**:

Je had het nu in ieder geval niet moeten overlaten aan de provincie, twee waterschappen, Seaports en de gemeente. Dat had georganiseerd moeten worden. We geloven iedereen op de blauwe ogen, maar het moet wel eerst geregeld zijn. Het gaat om echt heel veel geld.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Duidelijk.

Mevrouw **Kat** (D66):

Vanaf juni 2021 bent u voorzitter van het interventieteam vastgelopen dossiers. Wat doet dat interventieteam?

De heer **Ten Brink**:

In november 2020 is er weer een nieuw bestuursakkoord tussen Rijk en regio afgesloten. Daarin is volgens mij door de maatschappelijke organisaties aangegeven dat er heel veel zorg is over een aantal complexe dossiers -- dat werd toen geschat op iets van 110 -- die maar niet verder kwamen. Het interventieteam is ervoor bedoeld om die complexe situaties die vastgelopen zijn, weer los te trekken. Dat vloeit dus voort uit het bestuursakkoord dat gemaakt is. Vervolgens is er gesproken over mandatering richting IMG en de aansturing van de NCG, en heeft men mij gevonden als onafhankelijk voorzitter.

Mevrouw **Kat** (D66):

Hoe werkt u samen met IMG, gemeenten, NCG?

De heer **Ten Brink**:

Complexe dossiers oplossen werkt alleen wanneer de driehoek tussen gemeenten, NCG en IMG goed functioneert. Dus we hebben aan de voorkant heel veel geïnvesteerd in de samenwerking tussen die organisaties. Dat betekent alles op tafel. Dus op het moment dat een dossier wordt aangemeld, is het: bij de gemeente langs, bij NCG en IMG langs, en zorgen dat alle informatie op tafel komt om te bekijken wat het beeld is dat we voor ogen hebben en wat een oplossingsrichting kan zijn om mensen te helpen die dik in de ellende zitten.

Mevrouw **Kat** (D66):

De heer Spijkerman, voormalig directeur van de NCG, beschrijft het interventieteam als "goede toevoeging". Hij geeft aan dat ook in dossiers waarin mensen de realiteitszin kwijt zijn geraakt een bevredigende oplossing wordt gevonden. Wat zijn tot nu toe in uw woorden de resultaten van het interventieteam?

De heer **Ten Brink**:

Ik moet daar heel voorzichtig mee zijn, want ik ga geen casuïstiek noemen die herleidbaar is naar mensen in het gebied. Heel veel zaken zouden Groningers gelijk herkennen, ook al zou ik geen namen noemen. Dus daar wil ik wel wat terughoudend in zijn. Op dit moment hebben we iets van 4 miljoen kunnen wegzetten om mensen mee te helpen. Het gaat niet om het bedrag, hè; het gaat vooral om de mensen. Het kan heel complex zijn, maar soms ook eenvoudig.

U wilt vast wat voorbeelden horen die niet herleidbaar zijn. Iemand heeft een afspraak met de NAM gemaakt over sloop-nieuwbouw en krijgt daar middelen voor van de NAM. Dat geld wordt in een depot gezet. So far so good. Vervolgens zegt de NAM: dat geld wordt niet uitgegeven; dat staat al jaren in depot. Dan blijkt dat betrokkene eigenlijk zelf door de bomen het bos niet ziet en er niet uitkomt. Diegene krijgt een begeleider van ons. Vervolgens is die begeleider bezig en die ziet: het geld dat er is, is eigenlijk met de huidige kosten van van alles en nog wat onvoldoende. Dan kun je twee dingen doen. Je kunt weer terug naar de NAM. Je kunt ingewikkelde gesprekken gaan voeren. Of je kunt zeggen: hoe gaan we dit nu fixen? Dan komt er een bedrag bij, zodat er gewoon een woning gebouwd kan worden en de familie geholpen is. Dat noem ik als voorbeeld.

Een ander, misschien bijzonder voorbeeld is als volgt. Iemand heeft via de arbiter geld gekregen. Diegene is uiteindelijk in z'n gelijk gesteld. NAM stort het geld op de bankrekening van de familie. Vervolgens zegt de bank: het pand is in waarde verminderd; ik ga dat maar even afromen en ik haal daar maar een aantal tonnen vanaf, zodat de boel weer in balans is qua lening en waarde van het gebouw. Dat is natuurlijk heel bijzonder. Dan komen wij in actie.

Mevrouw **Kat** (D66):

In het begin verklaarde u dat het ging om een bedrag van 4 miljoen dat op dit moment is uitgegeven.

De heer **Ten Brink**:

Ja, gereserveerd uitgegeven.

Mevrouw **Kat** (D66):

U had het over 110 dossiers bij de start van het interventieteam. Hoeveel dossiers zijn er nu behandeld?

De heer **Ten Brink**:

Er zijn twee dingen. Alles wat regulier kan, moet gewoon regulier. Er zijn twee uitvoeringsorganisaties in Nederland: IMG en NCG. Dus in eerste instantie zeggen wij ook: is er nu al een actie van het interventieteam nodig, of moet er iets bij de gemeente gebeuren of bij IMG of NCG? Op datzelfde moment kreeg de NCG een knelpuntenpot, waar ook heel veel uit gedaan kon gaan worden. Dus alles wat regulier kan, kan regulier. Dat reguliere proces monitoren we dan. Dat zijn een stuk of 80. Daar hebben we het dan periodiek over. Dat volgen we ook: hoe gaat het ermee en hoe krijgen we daar de snelheid weer in? Met 27 zijn we nu zelf bezig. U moet zich goed realiseren dat sommige ... Nou, u moet niks. Maar sommige dossiers zijn echt zó complex. Daar zijn we wel meer dan een jaar mee bezig.

We zijn uiteindelijk in september begonnen. We zijn drie maanden bezig geweest -- daar zat ook de vakantie in -- met de opstart: hoe gaan we het organiseren? De leden van het interventieteam zitten op directieniveau van IMG en NCG. Die hebben doorzettingsmacht binnen hun eigen organisatie. Anders was ik er niet eens aan begonnen. Het is gewoon superbelangrijk dat wat je daar afsprekt ook wordt uitgevoerd. Maar mensen die we treffen zijn boos. Sommigen hebben jarenlang geprocedeerd. Dat is ook niet goed voor de boosheid, zeker als je dan nul op rekest krijgt via de rechtspraak. Wij hebben daar geen oordeel over, hè? Ik wil ook echt daarbuiten blijven, buiten goed en fout enzovoorts. Ik wil vooral kijken: hoe kan ik een oplossing bieden? Mensen krijgen dan ook de ruimte, als we aan het nadenken zijn en in gesprek zijn met mensen over: wat zou jou nou helpen in deze situatie? Is dat sloop-nieuwbouw? Is dat verhuizen? Of soms is dat op zoek gaan naar een woning in een ander gebied in Groningen of elders. Dan kunnen we voor een aankoopmakelaar zorgen. En wat zoek je dan? Kunnen we middelen bij elkaar schrapen?

Wat er dan gebeurt, is dat mensen ineens na een stand van "er gebeurt niks en er wordt alleen maar ellende over me heen gestort" weer perspectief krijgen. Maar vanuit dat perspectief gebeurt er iets heel gek. Je moet zelf

weer keuzes daarin maken. Ook dat proces heeft gewoon heel veel tijd nodig. Mensen zitten vol met scheuren. Er moet ruimte ontstaan om ook de volgende stap te kunnen zetten. Dat kost, vind ik, heel veel tijd. Ogenschijnlijk zou je kunnen zeggen "het is maar 27", maar ik ben verrekke trots op wat we tot nu toe hebben gedaan. Ik hoop dat we ook nog weer heel veel meer mensen een nieuw perspectief kunnen blijven geven. Eigenlijk is het natuurlijk al schrijnend op zich dat een interventieteam überhaupt nodig is. Maar nu we er toch zijn, gaan we mensen helpen. Maar mensen moeten zelf dan ook een keuze maken en dat is af en toe gewoon hartstikke ingewikkeld.

Mevrouw **Kat** (D66):

U noemde een paar voorbeelden, bijvoorbeeld het geld dat in depot was van een bank en kosten die niet voldoende waren om sloop-nieuwbouw te plegen. Een ander voorbeeld ging over een bank die tegen de inwoner zei: het pand is minder waard; wat gaat u doen? Wat voor rol spelen de banken eigenlijk? We hebben een voortgangsbrief van u gekregen waarin u eigenlijk zegt dat hypotheekverstrekkers een bedenkelijke rol spelen. Kunt u dat toelichten? Welke rol spelen zij dan?

De heer **Ten Brink**:

Heel vaak wel een heel goede, denk ik, maar er zijn ook situaties waarin het niet goed gaat. Neem het voorbeeld dat ik net noemde. Of neem een situatie waarin de bank weet dat wij bezig zijn met een oplossing, dat een woning versterkt gaat worden, dat uiteindelijk een woning ook weer op niveau komt en dus ook weer op waarde komt, en je daar dus qua onderpandwaarde geen enkel risico mee loopt als bank. En dan wordt toch aangegeven: die woning moet op een bepaald moment verlaten worden; of je betaalt ons het geld terug, of wij gaan 'm veilen. Ik vind dat heel bedenkelijk. Daar waar wij als overheid met elkaar heel hard bezig zijn om te proberen de ellende op te lossen -- en dat gaat heel vaak nog lang niet goed, maar we doen onze stinkende best, en ook de uitvoeringsorganisaties zijn er heel druk mee bezig -- zie je dan ineens dat dit soort zaken gaan ontstaan. Dat alleen al vond ik aanleiding genoeg om dat gewoon te melden. Ik kan er op zich niet zo heel veel mee. Ja, wat ik kan ... Dat is dan in deze situatie de kracht van het interventieteam: de Staat der Nederlanden heeft een hypotheek overgenomen. Dat is wel redelijk uniek, denk ik, dat de Staat particulier een hypotheek heeft verstrekt.

Ik kan het alleen maar signaleren in mijn rapportage, in de hoop dat er ook Kamervragen van komen en dat de staatssecretaris daarmee aan de slag gaat. Inmiddels zijn er vragen gesteld. De staatssecretaris is daarmee bezig. Ik hoop dat het bij banken leidt tot ander gedrag. Ze zijn overigens niet alleen, hoor. Ik zie ook verzekeringsmaatschappijen die af en toe heel ruimhartig hun cliënten ondersteunen om rechtszaak op rechtszaak te gaan beginnen en dan staat in de kleine lettertjes dat op het moment dat er een deal gesloten is met wie dan ook maar, ook aan het belang van de verzekeraar gedacht moet worden. Dat kan ook leiden tot enorm hoge claims van verzekeraars richting klanten in het gebied. Daar proberen wij dan ook door in overleg te gaan met de verzekeraar een oplossing voor te bieden. Dus er zijn velen die van ellende profiteren, en daar is maar één woord voor: schandalig.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als velen ervan profiteren, wat zegt dat dan over de tijdsperiode?

De heer **Ten Brink**:

De tijdsperiode is te lang. Er zijn mensen die jaren aan het procederen zijn tegen ieder besluit, ieder hupje. Die hebben ook adviseurs die hen adviseren om maar te gaan procederen. Ik hou best van een leuke rechtszaak, maar in z'n algemeenheid levert het procederen niet zo heel veel op. Je kunt beter met elkaar in gesprek gaan over: hoe kunnen we dit nu regelen, in alle redelijkheid, billijkheid en noem het maar op? Naar mijn stellige overtuiging - - en ik zal nu wel de hele wereld over me heen krijgen -- is er ook een categorie die gewoon profiteert van de ellende van mensen in Groningen, en dus ook in juridische zin soms de verkeerde adviezen geeft, door maar procedure op procedure te starten. Dan krijg je aan het einde van het verhaal dus de ellende dat de boosheid toeneemt als claims worden afgewezen in ons rechtssysteem. Dat leidt tot heel veel gedoe en nog meer boosheid. Probeer iemand dan maar weer eens daaruit te halen en perspectief te bieden: hoe kun jij verder met de rest van je leven? Nou, dan komt Ten Brink langs. Dan heeft dat heel veel tijd en energie nodig. En dat doe ik graag, hè, laat dat helder zijn. We zijn nu ruim een jaar echt op inhoud met onderwerpen bezig. We zijn een lerende organisatie. We doen het organisch. Ik zie een heel goede wil bij NCG en IMG om daarin goede stappen te zetten, ook in hun samenwerking daarin. We zijn nu bezig met een aantal heel zware casussen, met de ene wat meer succesvol dan de andere; dat hoort er ook allemaal bij. Maar ik vind dat we echt mensen kunnen helpen en alleen daarom al heel belangrijk zijn.

Mevrouw **Kat** (D66):

Er is een budget van 50 miljoen euro. Kunt u daarmee alle dossiers oplossen?

De heer **Ten Brink**:

Geen idee. Als het budget op is, zal er meer geld bij moeten, want ik vind dat we een plicht hebben richting de mensen die zo diep in de ellende zitten. Dat was volgens mij ook de kern van de bestuursafspraken van november 2020. Het ging niet om het geld -- dat mag ik hopen in deze situatie -- maar echt om de mensen. We doen heel veel via de reguliere budgetten. Dat is er natuurlijk ook niet voor niets. Het was heel makkelijk geweest om gewoon als een soort suikeroom dat budget op te maken, maar we doen het heel zorgvuldig. Als aan het eind van de rit blijkt dat je nog wel jaren door moet gaan met het interventieteam en er middelen bij moeten, dan moeten er gewoon middelen bij komen. Mij is ook vanuit het ministerie verteld dat dat het probleem niet is.

Mevrouw **Kat** (D66):

Als u zegt "we moeten jaren doorgaan met het interventieteam", waar heeft u het dan over?

De heer **Ten Brink**:

We hebben nu een mandaat voor twee jaar. Ik ben benoemd voor twee jaar. Ik doe het overigens gewoon pro deo. Ik vind het gewoon van belang om deze bijdrage te leveren aan de toekomst van mensen. Volgend jaar juni is er weer een keuzemoment. Dan zou je kunnen zeggen: we stoppen ermee. Maar het lijkt me buitengewoon onverstandig, ook omdat je dan nog lang niet klaar bent met de versterking. Wat wij nu zien, is het topje. Het kan best dat je van wat nu regulier goed lijkt te gaan, over een halfjaar zegt: nu stagneert het en nu moet er ingegrepen worden.

Mevrouw **Kat** (D66):

Verwacht u dan dat zolang de versterkingsoperatie er is zo'n commissie nog steeds nodig is?

De heer **Ten Brink**:

Mijn advies zou zijn om dat gewoon parallel te laten lopen, als parallelle sporen, ja.

Mevrouw **Kat** (D66):

In hoeverre vormt het vermijden van juridisering een belangrijke randvoorwaarde voor oplossingen van het interventieteam?

De heer **Ten Brink**:

Die begreep ik niet.

Mevrouw **Kat** (D66):

U zegt: we werken toe naar oplossingen en minder naar processen, regels; we proberen mensen eruit te trekken. In hoeverre is dan het vermijden van juridisering een belangrijke randvoorwaarde voor oplossingen?

De heer **Ten Brink**:

O, zo, voor ons, vanuit het interventieteam. Ja, weet u, iedereen mag procederen. Als iemand zegt "ik wil de ruimte houden om dit of om dat", dan hebben wij dat te respecteren. Zo eenvoudig is het. Maar het helpt als je in een stand staat van: wat moet er gebeuren om verder te komen met mijn leven? Waar hebben we het dan over? Hebben we het over sloop-nieuwbouw? Wat zijn de schulden? Alles moet op tafel. Het is buitengewoon complex. Wat is de schuldenpositie? En als schulden op tafel komen, komen dan ook echt alle schulden op tafel, of blijkt op het laatste moment nog ergens een addertje onder het gras te zitten? Dat beeld hebben we gewoon nodig om mensen echt te kunnen helpen. Ik zie dat daar waar mensen in staat zijn om dat juridische deel los te laten, het makkelijker is om een stapje naar voren, naar de oplossing toe te zetten.

Mevrouw **Kat** (D66):

We lazen in een van de verslagen dat er een klacht was binnengekomen tegen de drie leden, naar aanleiding van een getekende vaststellingsovereenkomst. Die klacht zou dan moeten kunnen leiden tot een aanpassing van de werkwijze van het interventieteam of een op te richten klachtenprocedure. Wat zegt dat over de juridisering?

De heer **Ten Brink**:

Ha, ja, dat is een goeie. Wij zijn organisch begonnen. Wij zijn gewoon aan de slag gegaan. Op een gegeven moment moet je het wel juridisch aftikken, want het gaat vaak om heel veel geld. Dan wordt er met mensen bijvoorbeeld een vaststellingsovereenkomst afgesloten. Ik had nooit voor de bril dat je in een situatie kon komen dat daar waar je overeenstemming hebt tot twee keer toe, eerst over basisafspraken en daarna over het juridische

document, dat kon leiden tot een klacht. Dat kan dus. En dat is ook prima. Maar dat betekent wel dat wij dan toch een stukje procesgang moeten inrichten als interventieteam. Want deze klacht tegen drie leden van het interventieteam was gericht aan de staatssecretaris. Die moet vervolgens nadenken: hoe ga ik deze klacht afhandelen, hoe ga ik dat doen? Dat zijn we nu aan het inregelen, om dat onafhankelijk te kunnen gaan doen. Helaas moet het gebeuren. Maar mensen hebben dat recht en dat is prima.

Mevrouw **Kat** (D66):

Zo'n klacht weerhoudt u dan niet ervan om nog steeds deel te nemen aan zo'n interventieteam.

De heer **Ten Brink**:

Nee, nee, nee, mij niet. Dat zou afleiden van de mensen die we gewoon op een heel goede manier kunnen helpen. En ook in deze situatie is er gewoon overeenstemming.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Ik heb nog een aantal vragen voor u. U gaf aan dat u in de trein zat van Den Haag naar Groningen en uitstapte in Assen. U wisselt eigenlijk geen woord omdat de omvang van de versterkingsoperatie als een soort bom inslaat. U zei: hoe ontwricht je een samenleving? Waar heeft u die vraag toen meteen neer kunnen leggen?

De heer **Ten Brink**:

Bij mezelf, de hele nacht. En ook in ons team, natuurlijk. Ik heb het ook wel met een aantal burgemeesters besproken: wat betekent dit nu? Vlak daarna hadden we het overleg met de burgemeesters in het gebied bij mij op het gemeentehuis: als we dit zien, hoe gaan we hiermee om? Natuurlijk hebben we dat ook de weken erna in het team zelf besproken. Dat heeft uiteindelijk ertoe geleid om te focussen op de 35.000 meest kwetsbare woningen en het accepteren van de uiteindelijke normverlaging.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Dus eigenlijk was dit de hamvraag waaruit die stappen zijn gevolgd.

De heer **Ten Brink**:

Ja, de enorme schrik die de provincie had -- Moorlag heeft het hier bij jullie commissie aangegeven vorige week -- hadden wij natuurlijk ook. Als je dat op je in laat werken, 30.000 tot 90.000 grondgebonden woningen, nog

zonder de hoogbouw erbij, dan mag je daar wel even stil van zijn. Dat waren we ook op dat ogenblik. Vervolgens moet je wel weer op zoek naar perspectief: wat betekent dat dan en hoe kunnen we er invulling aan geven? Maar dat was ook wel een heel ingewikkelde periode.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
Kunt u daar nog meer woorden aan wijden?

De heer **Ten Brink**:
Nou, nee, ja, het was ingewikkeld. Dat sloeg in als een bom. De schrik erbij, een enorme opgave, de tijd, de duur, de impact, de ontwrichting van een samenleving: dat heb je in dat treinreisje en in die nacht wel op je schouders, ja.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
U zei: als je door Overschild loopt, zie je de verschillende versterkingsregimes terug in het straatbeeld. Kunt u dat duiden of dat beeld hier schetsen? Hoe kan dat?

De heer **Ten Brink**:
Hoe dat kan, is duidelijk, want dat komt doordat er verschillende regimes zijn toegepast. Ik weet nog wel dat ik als burgemeester samen met Alders voor de troepen stond, voor het dorp, en dat we zeiden: we gaan beginnen met de versterking. Er was een versterkingspunt ingericht in Overschild. Iedereen begon heel voortvarend. Op een gegeven moment keert dat zich vervolgens tegen je. Er is een versterkingspunt. Daar werken mensen van de NCG. Die lopen door het dorp heen: "hoe is het met u, ervaart u klachten?" Zij gaan het goede gesprek aan. Maar vervolgens willen mensen maar één ding weten, namelijk: wanneer is mijn woning aan de beurt, wanneer gaan jullie wat bij mij doen? Dat leidde al in die tijd -- dat kon ik merken in de laatste maanden van mijn burgemeesterschap -- tot boosheid van mensen. Waarom zij wel en ik niet? Waarom krijgt hij wel een nieuwe woning en moet die van mij versterkt worden? Die van mij zou toch ook sloop-nieuwbouw zijn? De eerste versterkingsadviezen wezen op sloop-nieuwbouw en nu moet ik gewoon versterken; zit ik hier dan nog wel veilig? Wordt er niet met twee maten gemeten? Krijg ik wel datgene waar ik recht op heb? Dat gaat ook aan de koffietafel doorwerken bij mensen, op verjaardagen. Dat kan niet anders.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
Bewoners van Overschild hebben zelf met een architect een dorpsplan

gemaakt. Wat deed het met hen dat dit doorkruist wordt door die verschillende versterkingsregimes?

De heer **Ten Brink**:

Dat weet ik niet goed; dat was na mijn periode. Ik vond wel dat het een heel mooie ... Het is een soort heft in eigen handen 2.0: met een architect erbij toch met elkaar proberen er het beste van te maken in het dorp Overschild. Het is gewoon een heel hechte samenleving van mensen die daar wonen. Ik weet daar te weinig van, maar van een afstand vond ik dat wel een heel mooie poging van het dorp om samen met de gemeente en de architect zelf te bekijken, binnen alle beperkingen die er zijn, wat dit gaat betekenen voor het dorp, ook om te voorkomen dat er alleen maar prefabwoningen uit de catalogus gaan komen. Je hebt natuurlijk ook een dorp dat karakteristiek is, met oude arbeiderswoninkjes en alles wat zich daar afspeelt: de kerk, het dorps huis, de oude school. Daar is natuurlijk een bepaalde samenhang. De molenaarswoning, de molen ...

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Maar u weet dus niet hoe dat gegaan is? Ik kan me voorstellen dat als je zo van onderop met elkaar aan de slag gaat ...

De heer **Ten Brink**:

Nee, dat heb ik helaas gemist. 1 augustus van dat jaar werd ik dijkgraaf. Deze actie werd daarna ingezet. Dus daar weet ik te weinig van.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Helder. Toen we het hadden over het interventieteam vastgelopen dossiers, zei u dat bewoners soms slecht geadviseerd worden over juridische stappen. Wie doen dat?

De heer **Ten Brink**:

Juristen.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Dus advocatenkantoren? Of ook banken?

De heer **Ten Brink**:

Dat kunnen verzekeraars zijn, dat kunnen mensen zijn die juridisch ondersteunen. Ik vind dat je altijd vanuit het belang van je klant moet redeneren. Soms heb ik weleens de indruk dat er te lang te veel

geprocedeerd wordt. Op het moment dat je een zaak niet redt, mag je in hoger beroep. Vervolgens komt er een bodemprocedure. Die neemt jaren in beslag. Dat betekent jarenlang meer boosheid. Het is uitzichtloos en die boosheid neemt alleen maar toe. Heel vaak krijg je aan het einde van de rit toch nog nul op rekest.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Zegt u dan eigenlijk dat het systeem zo is in Nederland dat banken en juristen dat doen, of is er een soort van expres een industrie ontstaan omdat men weet dat eraan te verdienen valt?

De heer **Ten Brink**:

Dat weet ik niet. Ik denk van beide een beetje. Mensen verzoeken om juridische steun, om ondersteuning. Dat doen instanties ook. Die hebben ook juridische ondersteuning. Dus er ontstaat een soort behoefte aan juridische ondersteuning. Maar ik zie er wel verschil in. Er zijn ook juristen die zeggen: laten we in deze situatie met elkaar in gesprek gaan om te bekijken of we tot een vergelijking kunnen komen. Dat is een manier van werken. En er zijn juristen die het liefst elke dag gewoon in de rechtszaal staan. De vraag is in hoeverre dat in het belang is van de mensen, van hun cliënten.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Ziet u dan ook steeds dezelfde partijen terug in die rechtszaal?

De heer **Ten Brink**:

Daar kan ik niks over zeggen.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Oké. Dank u wel.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Afgelopen zomer was het best droog. U heeft toen als dijkgraaf ook te maken gehad met de gevolgen van die droogte. Het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek zegt dat droogte leidt tot een toename van de klachten over scheuren en verzakkingen van huizen. Dat centrum, het KCAF, verwijst Groningers vanwege de complexiteit naar het Instituut Mijnbouwschade. In hoeverre leidt de combinatie van droogte met de aardbevingsschade in uw ervaring tot extra problemen voor gedupeerden?

De heer **Ten Brink**:

O, ongetwijfeld. Daar waar je veen hebt en waar het droog is, zie je in droge periodes in heel Nederland dat het effect heeft. Dat is overigens niet alleen in Groningen zo. Dat zien we echt in heel Nederland.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik ben vooral benieuwd naar de combinatie met aardbevingsschade.

De heer **Ten Brink**:

Hoe dat technisch zit, weet ik niet. Maar ik weet wel dat het extra complex wordt gemaakt door droogteperiodes. Het doet in ieder geval geen goed in gebieden die toch al heel kwetsbaar zijn. Dat weten we zeker. Dat is ook wat de deskundigen daarvan zeggen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Welke aanpassingen heeft u zelf afgelopen zomer moeten doorvoeren in het waterbeheer?

De heer **Ten Brink**:

Wij hebben het geluk dat wij in ieder geval in grote delen van ons waterschap water kunnen halen uit het IJsselmeer. Daar hebben we landelijk afspraken over gemaakt. Met dat water hebben we grote gebieden van ons waterschap van voldoende water kunnen voorzien. We hebben noodpompen geplaatst om het verder in het systeem te krijgen. U kunt zich voorstellen: met een bepaalde snelheid wordt er water aangevoerd vanuit het IJsselmeer, maar op het moment dat aan de voorkant agrariërs dat heel snel eruit halen, komt het nooit aan het einde van het watersysteem, dus dan voeren we dat met extra pompen door. Maar ook daarbij bereiken we wel de grenzen van de maakbaarheid en van wat we kunnen als waterschap. Een ander deel van ons gebied is het Drentsche Aa-gebied met hoge zandgronden. Daar mag geen water van buitenaf in. Het is alleen maar kwel en regenwater wat daar in het gebied komt. Dat heeft heel veel te lijden gehad onder de droogte.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus u heeft wel aardig wat aanpassingen moeten doen afgelopen zomer.

De heer **Ten Brink**:

Zekers. Maar ja, daar zijn we dan ook weer van, zeg ik dan. Met elkaar hebben we toch een slim systeem, in ieder geval in grote delen van Nederland, waar je dan gebruik van kunt maken. Tegelijkertijd raak je nu

wel de grenzen van dat systeem, omdat er steeds meer zoet water gevraagd wordt door natuur en landbouw, en de beschikbaarheid van zoet water aan het afnemen is.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zei al: dat legt een grotere druk op wat het waterbeheer moet doen.

De heer **Ten Brink**:

Zekers.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Heeft u vanuit uw andere rol, als voorzitter van het interventieteam, gezien dat er sinds die droogte andere, nieuwe of meer meldingen van schade door scheuren en verzakkingen bij u terechtkomen?

De heer **Ten Brink**:

Nee, op dit moment niet, maar dat kan veranderen. Wij gaan de komende maanden on tour. We gaan de gemeenten weer bij langs. Eén keer per jaar probeer ik de burgemeesters langs te gaan met het team om casuïstiek door te spreken en te bekijken of er nog andere zaken zijn waar we ons mee bezig moeten gaan houden. Het zou kunnen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ziet u al extra discussie ontstaan over schadeoorzaken?

De heer **Ten Brink**:

Nee. Wat wij als interventieteam wel hebben geconstateerd, is het volgende. Er speelt al jarenlang een discussie in het gebied over funderingsschade. Let wel: funderingsschade is in heel Nederland een gigantisch groot probleem. Dat centrum waar u het over had, stopt daar ook heel veel energie in. Er zijn grote delen van Nederland waar dit echt tot grote problemen leidt. Maar we zien het ook in het aardbevingsgebied. We zijn dus nu ook met een pilot begonnen, omdat we een aantal situaties zien waarbij mensen al in het verleden geholpen zijn, waar hersteld is, maar waar scheuren terugkeren. Dat zou heel veel te maken kunnen hebben met de fundering. Wat ga je dan doen met de fundering? Op dit moment steunen we vanuit het interventieteam het IMG, dat daar onderzoek naar doet. Wij reiken daarvoor een aantal pilots aan vanuit onze casuïstiek, vanuit onze workload, om daar extra naar te kunnen kijken en extra aanvullend onderzoek te doen. Daarin

leg je echt de fundering bloot om te bekijken: wat moet er nou gebeuren, wat is nou handig en verstandig en waar hebben we het überhaupt over?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat verwacht u dat het onderzoek oplevert dat van toepassing kan zijn, dat u kan helpen?

De heer **Ten Brink**:

In ieder geval handvatten, over misschien wel bepaalde typen funderingen, bepaalde typen woningen en over hoe je het slimste kunt gaan herstellen. Kun je dat heel lokaal doen of moet je daar een hele fundering voor aanpakken? Het moet in ieder geval data opleveren, want één ding is zeker: als we niks doen aan de funderingen, kunnen we herstellen wat we willen in Groningen, maar dan blijven we nog jaren bezig.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Op welke termijn verwacht u dat praktische resultaten uit die onderzoeken komen?

De heer **Ten Brink**:

Ik hoop ergens in de eerste helft van volgend jaar, maar het zal ook afhankelijk zijn van hoe snel dat gaat en waar de onderzoekers tegenaan gaan lopen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Als we kijken naar bodemdaling, de invloed van droogte en de types schade, in welke rol is het bewijsvermoeden dan wel of niet makkelijk of eenvoudig toe te passen?

De heer **Ten Brink**:

Voor wie?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Voor de schademelder.

De heer **Ten Brink**:

Ik heb geen idee.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dat weet u niet. Omdat u dat echt in een andere stroom ziet.

De heer **Ten Brink**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik heb nog een paar algemenere vragen. U bent natuurlijk veel in overleg geweest met vertegenwoordigers van het ministerie van Algemene Zaken in uw tijd als burgemeester, met name in de tijd van minister Kamp. Hoe vindt u dat het ministerie is omgegaan met signalen en suggesties die vanuit Groningen kwamen?

De heer **Ten Brink**:

U had het over Algemene Zaken?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Nee, Economische Zaken. Ik had algemene vragen over Economische Zaken.

De heer **Ten Brink**:

Nou, ik vind dat er altijd vanuit wantrouwen is geopereerd richting ons in Groningen, in de bestuurlijke overleggen, maar ook in de overleggen die we ambtelijk hebben gehad.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoe merkte u dat?

De heer **Ten Brink**:

Ik noemde al de waardevermeerderingsregeling, hoe ik het daarbij merkte. Ik merkte dat heel duidelijk in een van de stuurgroepen waarin we het hadden over de apparaatskosten voor de gemeente. Ik noemde u al de 5 miljoen. Wij hadden dat heel consciëntieus berekend. Er waren gemeenten die elkaar aanspraken: "Jij hebt het zo opgeschreven en ik heb het zo opgeschreven. Gaan wij het opschrijven? Wat is verdedigbaar qua systeem, qua gedachte? Is het helder, bedrag versus formatie en dat soort zaken?" Daar waren wij uit. En vervolgens wordt dat ter discussie gesteld vanuit de kant van het ministerie van Economische Zaken.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wat wordt er dan bijvoorbeeld gevraagd?

De heer **Ten Brink**:

"Is dat geld wel nodig, heb je wel zoveel formatie nodig?" Het waren gewoon dat soort prikkelige vragen, die je stelt aan professionals van gemeenten die

zich daar heel consciëntieus op hebben voorbereid. Vervolgens is dat afgesloten. Dan hebben we het over de financiering van de 5 miljoen. Daar hebben we het over in de stuurgroep. Na een bepaalde tijd van gesprekken is dat akkoord en komt de mededeling: "We kunnen hier wel mee instemmen. Dat betekent dat jullie als gemeenten achteraf declaraties kunnen indienen bij het ministerie van Economische Zaken." Op dat moment dacht ik echt: waanzin ten top. Ik koop niet een zak drop bij de Jamin of zo. Ik ben een overheid. Ik ben bezig met een versterkingsoperatie en probeer mijn burgers te helpen. Dit kan toch niet waar zijn?

Nou, toen hebben we een best stevige woordenwisseling gehad. Ik zal niet herhalen wat ik op dat moment zei. Uiteindelijk, drie weken later, is dat gewoon via bevoorschotting geregeld, met verantwoording achteraf. Zo hoort het natuurlijk ook. Dat is gewoon een voorbeeld dat laat zien dat het bijna op het niveau was van pesten van je collega-overheden. En dan zeggen dat we één overheid zijn, ja, ammehoela. Het was echt gewoon alles ter discussie stellen, ook vanuit het ministerie, en de schatkist van Den Haag belangrijker stellen dan de inwoners van Groningen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Was dat gedurende de hele periode ongeveer hetzelfde, of zag u daar nog ontwikkelingen in?

De heer **Ten Brink**:

Ik vond het de hele periode hetzelfde, gewoon erg vervelend. Dat was ook zo bij de hele discussie over de waardevermeerdering: het gelijk willen halen. Er zat ook een stramien bij van: "We weten heel veel niet, dus dat gaan we dan maar onderzoeken. Als er onderzocht is, laten we dat valideren. Dan laat ik me adviseren en dan neem ik wel een besluit." In de tussenliggende fase lag dan alles stil. Dat kon natuurlijk niet in dat hele traject. Ik maakte net niet voor niks die vergelijking met covid. Daar wisten we ook heel veel niet. Toch hebben het kabinet en jullie als Kamer daar stappen in gezet, omdat de veiligheid -- better be safe than sorry -- vooropstond. Dat is toch een heel groot contrast met de gaswinningsperiode, vind ik.

Ik vond dat wantrouwen, dat voortdurend moeten bevechten van je posities als overheid, en dat er tegelijkertijd een gedeputeerde en een commissaris worden aangesproken over berichtjes die zij in de krant zetten of over hoe zij in de publiciteit komen -- zoals de heer Eikenaar hier aan jullie heeft verteld -- bijna op het ridicule af. Was gewoon naast de Groningers gaan staan. Had

een gebaar gemaakt in 2013. Had het op z'n minst bevroren en was het liefst nog iets naar beneden gegaan. In plaats daarvan was het omhooggegaan. Iemand heeft hier op een gegeven moment gezegd: er was best ruimte om naar beneden te gaan met de gaswinning. Wij vroegen helemaal niet om met 20 miljard naar beneden te gaan. Wij vroegen om een gebaar. Maar wat als je dat op dat moment als kabinet dat gebaar had gemaakt? Stel dat je dan had gezegd: "We weten heel veel niet en we moeten heel veel onderzoeken. Maar weet je, één ding: die gasproductie gaat niet meer omhoog." Nou, dan had je volgens mij een fantastische vertreksituatie gehad. Maar door in plaats daarvan ijzerenheinig te zeggen "we gaan eerst die onderzoeken afwachten, we gaan niets doen aan de gasproductie, we gaan naar 53" ben je mij en de Groningers op dat moment helemaal kwijt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

De inwoners van het aardbevingsgebied krijgen intensief met de verschillende overheden te maken, met gemeente, provincie en Rijk. Wat is uw indruk van het vertrouwen van de inwoners van Groningen in die verschillende overheden?

De heer **Ten Brink**:

We hebben daar, nou, niet echt onderzoek naar gedaan, maar in mijn gesprekken had ik het natuurlijk wel steeds met de mensen ook daarover. Het vertrouwen in de lokale overheden, in gemeente en provincie, is gewoon groot in Groningen. Maar dat in de rijksoverheid is echt beneden het nulpunt.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Helder. Wat vond u als burgemeester lastig daarin? Ik bedoel om daar namens de gemeentelijke overheid met uw inwoners ...

De heer **Ten Brink**:

Het lastige was dat je op een gegeven moment niet zo heel veel meer kon betekenen, behalve dat je voortdurend maar mee ... We gingen een systeem opbouwen waarin we probeerden grip te krijgen op versterking. Maar los daarvan kwamen mensen die niet in dat gebied zitten wel met individuele problematiek, waar je ook niet zo heel veel mee kon. Je kon een luisterend oor hebben voor de mensen en heel veel begrip tonen, maar je kon de ellende voor hen niet oplossen. Op een gegeven moment kruipt je dat als burgemeester onder de huid. Dat laat je niet meer los. Dat was regelmatig best frustrerend, dat je dingen niet meer voor elkaar kreeg.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Welke dilemma's kwam u nog tegen in het kader van dat die burger met verschillende overheden te maken heeft?

De heer **Ten Brink**:

Dilemma's?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dilemma's waarmee u worstelde, los van het feit "ik kan een luisterend oor bieden, maar geen oplossing".

De heer **Ten Brink**:

Over de gasproductie, de gaswinning. Dat mandaat, dat primaat lag bij de minister, die natuurlijk gesteund werd door het kabinet en door een meerderheid in de Kamer. Wij wilden die productie graag naar beneden hebben. Wij volgden daarin het SodM. Dat vond ik wel een heel lastige. Dan kun je natuurlijk heel stoer daarover gaan praten tijdens je Nieuwjaarspeech, maar daarmee los je het ook niet op. Daarmee zet je het wel even weg en kon je het markeren. De waardevermeerderingsregeling, het gevecht dat we daarvoor hebben gevoerd, heeft heel veel goodwill opgeleverd bij de Groningers. Dat ging ook ergens over, want dat was ook echt een regeling die ertoe deed. Maar het gewoon ontkennen van dat soort regelingen, is ook zo'n dilemma.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: ik kan het wel markeren als burgemeester in mijn ... Was het een Nieuwjaarsrede?

De heer **Ten Brink**:

Ja, of we hadden het er ook over in de gemeenteraad. Ik nam natuurlijk heel vaak de gemeenteraad even mee als we weer in Den Haag waren geweest. Dan werd de raad altijd meegenomen in dat hele verhaal. Dat vond ik wel heel mooi, moet ik zeggen. Ik weet niet hoe het nu is. De burgemeesters gingen over de veiligheid. De gemeenteraden namen we daar heel goed in mee. Het leidde ook nooit tot politiek discussies in de gemeenteraad, want veiligheid stond ook voor de gemeenteraad van Slochteren voorop. Ik heb me daar ook altijd heel erg gesteund gevoeld, dus dat was wel een heel prettige positie.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Helder. Er wordt in de actuele maatschappelijke discussie gesproken over het weer openen van de gaskraan in Groningen door de hoge energieprijzen en het gebrek aan gas. Wat vindt u van die discussie.

De heer **Ten Brink**:

Absurd.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Absurd.

De heer **Ten Brink**:

Absurd. Dan heb je geen oog voor -- en ik vind trouwens dat de staatssecretaris daar een goed standpunt over inneemt -- wat scheuren doen met zielen van mensen. Er is een gebied ontwricht. Ik noem de mevrouw van vorige week uit Overschild. Zij gaf aan wat de beving van 2,6 die toen in Slochteren plaatsvond, deed met haar kinderen en haar rol als moeder in het gebied. Dan heb je daar totaal geen oog voor. In het totaal van de energiecrisis waarin we zitten, gaat Groningen de oplossing ook niet bieden. Dat kun je een gebied echt niet meer aandoen. Je hebt zelf de keuze gemaakt om naar nul terug te gaan.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

We zijn uitgevraagd als commissie. Hartelijk dank voor uw medewerking. Ik verzoek de griffier om u naar buiten te geleiden.

De heer **Ten Brink**:

Graag gedaan. Ik wens u veel succes.

De **voorzitter**:

Dank u wel

Ons volgende verhoor zal om 12.30 uur aanvangen, met de heer Hoevers, die op dit moment algemeen directeur is bij Gasunie Transport Services.

Sluiting 11.38 uur.